

**Zsidók
Jézusért?**

A magyar Schindler

**Ez már maga
a Kánaán**

fókuszban a zsidóság

Jézus Krisztus a híd a menny és a föld,
az Örökkévaló és az ember között!

BalatonNET
NEMZETKÖZI EVANGÉLIUMI TALÁLKOZÓ 2012

Erőteltjes és kiegyensúlyozott bibliatánítás
Felüdülés testnek és léleknek

Kulcsrakész
Mindennel megajándékozott minket...

Szeretettel várunk a **6** Balaton-NETre
2012. augusztus 22-26. Balatonszemes

Info: www.balaton-net.hu • info@balaton-net.hu • (20) 775 8627

Tartalom

FÓKUSZBAN A ZSIDÓSÁG

- 3 Bevezető
- 4 „Nem hallgathatok Sion miatt”
- 8 A nyitás és közeledés
- 11 Amit kaptam, átadom
- 12 Lichtenstein Izsák rabbi története
- 14 Izrael Fórum
- 15 Zsidók Jézusért?
- 16 Zsidók Jézusért – hazánkban is
- 19 Nemzetközi Keresztény Követség Jeruzsálem
- 20 Ez már maga a Kánaán!
- 22 A darmstadti nővérek szolgálata
- 23 A magyar Schindler
- 24 A fügefa és az ország
- 26 Zsidó keresztyénség – keresztyén zsidóság
- 28 A zsidóság Bibliája, a Biblia zsidósága
- 30 Tíz prófécia és a mai Izrael
- 31 Ég a mécses!
- 32 Dabru Emet
- 34 Könyvajánló
- 35 Ének, rejtvény
- 36 Derű

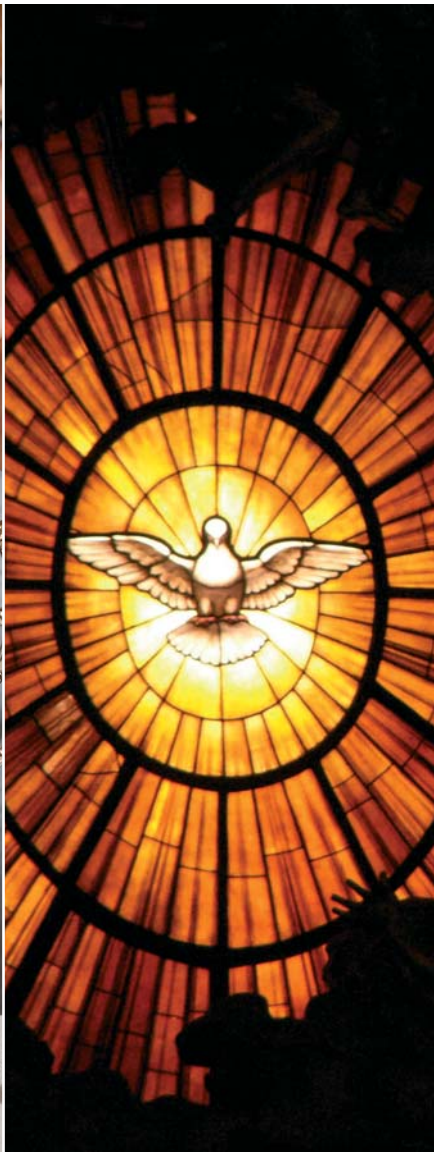
ÉLŐ VÍZ

- 37 **Íránytű** – „Amikor gyász ér bennünket, felismerjük, hová is tartozunk”
- 38 **XX. századi hitvallóink** – Egy húron pendülni az Úristen akaratával
- 40 **Hogyan tovább, egyház?** – Áldást és lehetőséget találva a szórványokban
- 42 **Küldetésünk** – Egy hálózati kulcsszereplő portréja 1.
- 44 **Könyvajánló** – Kép és kerete
- 45 **A világegyház hírei**
- 46 **Imádkozzunk!**
- 47 **Hírek**
- 48 **Vers**

A HÍD EVANGÉLIKUS MISSZIÓI MAGAZIN előfizetése egy évre 1600 Ft
Megrendelhető az Evangélikus Missziói Központ elérhetőségein: tel./fax: 06 1 400 3057 (délelőtt hívható),
e-mail: evmis@lutheran.hu, 1164 Budapest, Batthyány Ilona u. 38-40.

HÍD EVANGÉLIKUS MISSZIÓI MAGAZIN – Az Evangélikus Missziói Központ negyedévente megjelenő kiadványa. * 2012. 2. szám * Kiadó és szerkesztőség: Evangélikus Missziói Központ, 1164 Budapest, Batthyány Ilona u. 38-40., tel./fax: 06 1 400 3057, e-mail: evmis@lutheran.hu, honlap: <http://misszio.lutheran.hu>, számlaszám: 11716008-20157087 * Felelős szerkesztő és kiadó: Szeverényi János, e-mail: janos.szeverenyi@lutheran.hu, www.szeverenyijanos.hu, tel.: 06 20 824 5463 * Munkatársak: Balog Eszter, Bencze Imréné, Dankuné Tóth Éva, Erdészné Kárpáti Judit, Fehér Charlotte, dr. Garádi Péter, Kis Ferenc Balázs, Kovács László, Kóháti Dorottya, Szeverényi Jánosné * Grafikai tervezés, tördelés: Perl Andrea, Perl János (Kreatív Flotta Stúdió) * Nyomdai kivitelezés: Pauker Nyomdaipari Kft. * HU ISSN 1787-5749 * Egy szám ára 400 Ft, előfizetési díj egy évre 1600 Ft * Megrendelhető a kiadónál. Az Evangélikus Élet hetilapban elhelyezett példányok ingyenesek. Adományokat kérünk és elfogadunk.

Atörténelem során talán a legtöbb egymásnak feszülő gondolatot, indulatot egyetlen szó gerjesztette: a zsidó.

Már önmagában az is különös, hogy a zsidóság önmeghatározása többféle. Egyes csoportjaik népként, míg mások vallásként jellemzik a zsidóságot. Izrael Államban a hétköznapi életet is jelentősen befolyásolja ez a nézetkülönbség. Az elmúlt évszázadok, sőt évezredek során rengeteg nehezen vagy egyáltalán föl nem dolgozható szenvedést viselt el a zsidóság. Eközben mindig kereste helyét az őt körülvevő környezetben, igyekezett asszimilálódni, de előbb-utóbb kiderült, hogy ez nem sikerült. Ők nem tűntek el a történelem süllyesztőjében, és nem is olvadtak bele más népekbe.

A mai Izrael területe nem nagyobb a Dunántúlnál, mégis szinte minden nap hallunk vele kapcsolatos hírt. A hazai politikában és közgondolkodásban is gyakran lángolnak föl az indulatok a zsidóság mellett vagy ellen. Nincs ez másként az egyházban sem.

Kik ők? Mi a helyük, szerepük a történelemben és a jelenben? Mit jelentenek ők számunkra, keresztyének számára? Rendkívül izgalmas kérdések ezek. Keresztyénként hiszünk és valljuk, hogy Isten két népet választott ki arra, hogy Róla tanúskodjanak: először a zsidóságot, később a keresztyénség csatlakozott hozzájuk. Tájékozódásunk kiindulópontja tehát az legyen, hogy a zsidóságra mindannak ellenére, amit nem értünk, vagy amivel

nem értünk egyet velük kapcsolatban, a bátyánknak kijáró tisztelettel nézünk.

Magazinunk szándéka az, hogy Istenre figyelő, józan mértéktartással segítsen eligazodni ebben a kérdéskörben. Eközben természetesen nem fedjük azt, hogy Ábrahám, Izsák és Jákóbb Istene egyszersmind a mi Megváltónknak, Jézusnak az Atyja. Egyszer egy idős, rendszeresen templomba járó bácsit antiszemita gondolatokkal zaklattak. Válasza megszívlelendő: Hogyan lehetnék antiszemita, mikor a megváltó is zsidó volt?

● Kovács László

Pálmafa (amely Jézus-jelkép is)
a Galileai-tó partján

Csak a zsidók esznek sapkában

Néhány évvel ezelőtt, amikor megemlékeztem egy keresztyén újságírónak tervemet, hogy az egyik Híd magazin témája a zsidóság lesz, így reagált: Erről csak „ők” beszélhetnek, „mi” nem. Én ebben nem hiszek. Nincs olyan téma, kérdés, ügy, amiről az Úr segítségével, a Szentlélek által ne gondolkodhatnánk és beszélhetnénk. Ugyanis Istennek és az ő gyermekeinek mindenhez köze van. A gonosz az, aki elfojt, elválaszt, megköttöz. Jézus, a szabadító, viszont feltár, igazat mond és gyógyulást ad. A zsidóság történetét, ügyét, sorsát és a velük való kapcsolatunkat nem kerülhetjük meg, nem hagyhatjuk figyelmen kívül.

„Nem hallgathatok Sion miatt”

(Ézs 62,1)

A zsidóságról általában nem tanítottak minket az iskolában, ha igen, akkor is érintőlegesen. Gyermekkorunkban néhol ránk szóltak, ha magunkon felejtettük evéskor a fejfedőt: csak a zsidók esznek sapkában. Többször hallottam hangoskodó közösség lecsendesítésekor: olyan zaj van, mint a zsinagógában. Utólag visszagondolva ezekre a megjegyzésekre, bántó, ítéletes, megszegyenítő jellegű volt. Hallottam arról szülővárosomban, hogy a század elején a játszótéren a zsidó gyermekek pajeszát húzogatva szidták őket társaik: Ti öltétek meg az Úr Jézust! Időnként mi, gyermekek, az iskolában beszéltünk magunk között arról, hogy milyen sorsuk volt a zsidóknak Auschwitzban. Ugyanakkor viccmelésésre is volt példa ezzel a témával kapcsolatban...

Az Isten nem zsidó

Mi lehet az oka, titka, hogy kockázat nélkül nem lehet kiejteni ezt a szót: zsidó? Rendkívül összetett, többretegű téma, kérdéskör ez. Ez a rövid írás, de magazinunk sem tudja felvállalni a mindenre kiterjedő megközelítést, feldolgozást. Ugyan-

akkor hiszem, hogy van jogunk, alapunk az íge szerinti gondolkodásra és a fontosabb következtetések levonására. Ez a jog mellett istengyermek-i kötelességünk is.

Scorsese híres művészfilmjében kiáltja Jézus a sovínisztának ábrázolt nagytanács arcába: Isten nem zsidó! Ez valóban igaz. Ő nem zsidó, magyar, német orosz, hanem mindnyájunknak Atyja. Ugyanakkor a népek, a világ megváltását Izraelen keresztül kezdte el.

A kiválasztás

A zsidóság nem sajátíthatja ki magának az Örökkévalót, de szerepük a kijelentés és a törvény hordozásában és közvetítésében, illetve a megváltás történetében megkérdőjelezhetetlen. Ábrahám megszólításától kezdve a törvényadáson át, a próféták üzenetein keresztül elérkezünk egy zsidó édesanyáig, aki a Megváltót hordozta, szülte, nevelte, kísérte egészen a keresztségig. Az apostolok zsidók voltak, ahogy a pünkösdkor Jeruzsálemben megtérő háromezer ember is, vagyis az első gyülekezetek. A választott nép semmivel sem jobb, okosabb vagy rosszabb más nemzetnél. „...*Hiszen a legkisebbek vagytok valamennyi nép közt...*” (5Móz 7,7)

Ugyanolyan gonoszságokra, aljasságokra is képesek, mint mi, magyarok, vagy bármely nép. Egyik téma, amiről nem illik beszélni, hogy az emberiség elleni kom-

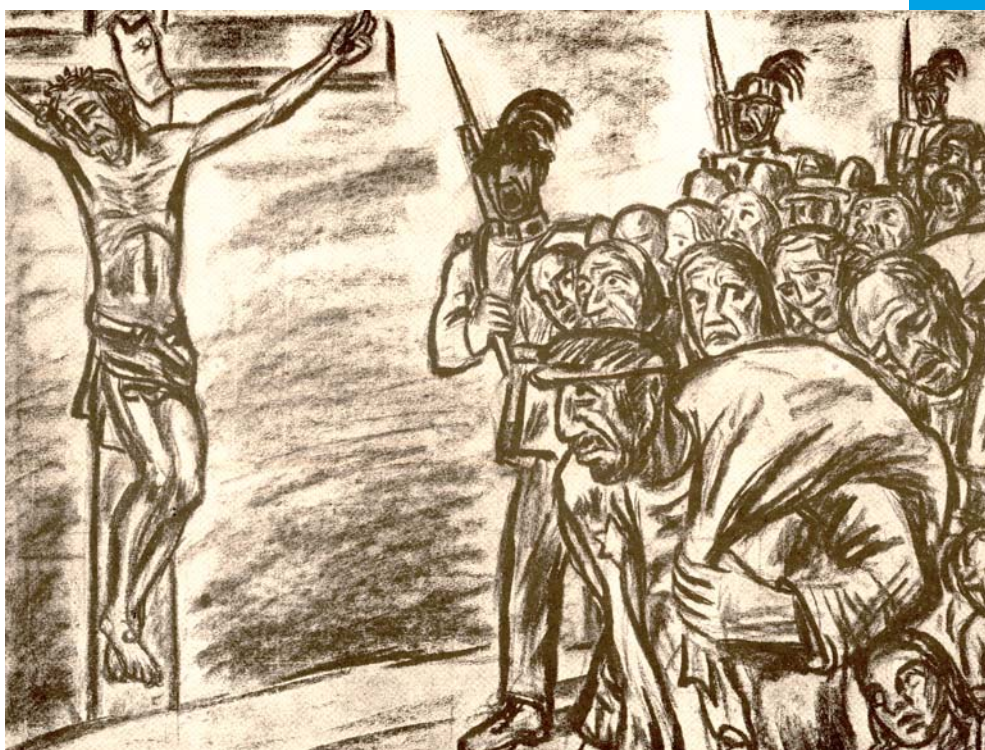
munista bűnök elkövetői között is szép számmal találunk zsidó származásúakat. Ez a tény napjainkig egyik hivatkozási pontja a zsidóellenességnek. Erre is vonatkozik az igazság: nem lehet egy kalap alá tenni az embereket, sem magyarokat, sem zsidókat. Vannak zsidók, akik méltatlan, a kiválasztással visszaélő viselkedésükkel gerjesztik az antiszemitizmust, ahogyan vannak „keresztények” is, akik bibliaellenes életükkel kiváltják a zsidók megvetését, haragját.

Izrael és az egyház

A zsidó nemzet (a nép vezetői, a templom, a zsinagóga) az első megtérők ezrei ellenére elvetette a hozzájuk küldött Messiást. A könnyes jövendölés beteljesült: nem maradt kő kövön Jeruzsálemben. Krisztus után 70-ben megszűnt Izrael mint állam. Következett a kétezer éves szétszórás, a diaszpóra lét.

Az egyház a konstantini fordulat előtt (például Chrysostomus), de azután még inkább (Augustinus és mások), a politikai, gazdasági, katonai hatalomra jutása után elítélte az „istenyilkos” zsidóságot, akik a nagy per egy pillanatában ezt kiáltották: „Szálljon ránk és gyermekeinkre az ő vére” (Mt 27,25). Az egyház szerint Isten leváltotta a választott népet a keresztényekre, mint „a lelki Izraelre”. A Messiás elvetését és megölését a zsidók nyakába varrták. Ebből fakadtak a – történelmi kontextusban kidolgozott – zsidóellenes törvények, intézkedések, üldözések: erőszakos tértételek, inkvizíciós eljárások, kínzások, kivégzések, gettók felállításai. Ezek különböző intenzitással végigkísérték az elmúlt kétezer év történetét.

Pedig tudjuk, hogy Jézus már a kereszten is bocsánatért imádkozott kivégzői számára. És azt is hisszük, hirdetjük, hogy igazán nem a rómaiak és a zsidók vitték őt a keresztre, hanem mindnyájunk bűne, de elsősorban az Ő mentő, irgalmas szeretete. Nem a szegek tartották ott!

Jankai Tibor (1899–1994): A megbántott kereszt
A festőművészt Békéscsabáról hurcolták el. A rajz a nagyváradai gettóban készült. A haláltáborba tartó vonatról sikerült megszöknie.

Luther és a zsidóság

Amire nincs mentség: Luther időskori zsidóellenes írásai, és ezeknek az írásoknak a kor összefüggései nélkül való idézése, akár napjainkban is. E helyen csak röviden tudunk erről a témáról is írni. (Ajánlom Csepregi Zoltán *Zsidómisszió, vérvád, hebraisztika* című könyvét.) Luther arra számított, hogy a reformáció által elérhetővé és megragadhatóvá tett evangélium hatására a zsidók megtérnek. Néhány eset kivételével ebben csalódnia kellett. A zsidóság és az egyház hagyományos szembenállása nem szűnt meg. A több évtizede harcoló, szenvedélyes hitújítót felháborította az uzorakamat gyakorlata, Jézus és Mária negatív minősítése (fattyú és céda), az evangéliumnak való ellenállás. Nem menti, csak árnyalja Luther haragvó iratait az sem, hogy a kor nyelvezete szerint fogalmazott és hasonló keménységgel nyilatkozott a megújulásnak ellenálló, a hitet elnyomó korabeli római egyház ellen, vagy az ige más ellenségeivel és meghamisítóival szemben.

A téma drámaiságát, sőt tragikumát erősíti az a tény, hogy a holokauszt kigyalói hivatkozhattak egy világhírű német reformátor-teológusra, aki leírta többek között, hogy a megátalkodott, istentelen zsidók könyveit el kell égetni, zsinagógákat rájuk kell gyújtani, őket el kell különíteni... Ugyanakkor tudjuk, hogy Luther haláláig Isten választott népének tartotta őket, és számára a zsidókérdés nem nemzetiségi, hanem Krisztus-kérdés volt.

Holokauszt

Békéscsabán, szülővárosomban tizenhárom éven át jártam iskolába a Luther utcán, melynek két oldalán egy ortodox és egy neológ zsinagóga állt. Az egyikből bútorüzletet, a másikkal raktárt alakítottak ki. A város és a megye zsidóságáról, életükről és elhurcolásukról soha senki nem beszélt nekünk. Néhány évvel ezelőtt tudtam meg, hogy négyezer (!) zsidót hurcoltak el 1944-ben Békéscsabáról, és csak néhány százan maradtak életben. Például a kedves és lelkiismeret-

Fotó: Sz. J.

retes Gottlieb doktor bácsi, aki családjunk orvosa volt. Sokakat keresztyén családok rejtettek el.

Az igazságtalan trianoni diktátum sokkolta népünket. A megmaradás élet-ösztöne rendkívüli újjáépítést produkált a húszas és a harmincas években. Többek között sok budapesti és vidéki evangélikus templom is ekkor épült. Minden magyarban égett a vágy az elveszített, lecsontolt területek legalább részbeni visszaszerzésére. Minden reggel az iskolákban az ezeréves ország helyreállításáért imádkoztak. Belementünk, belesodrótunk egy olyan folyamatba, amely politikailag bizonyos szempontból érthető, de erkölcsi és főleg keresztyén szempontból tévedés és bűn. Igen, mefisztoi alku született, szövetséget kötöttünk az ördöggel. A gonosz, mint mindig, most is benyújtotta a számlát. A németekkel közösen vívott háború másik motivációja volt az ateista, egyházellenes kommunizmus elleni harc. A keletről fenyegető, démonikus birodalomtól való félelemnek volt alapja. Utólag ezt is világosan látjuk a százmillió áldozatban és népek megnyomorításában.

A háború utolsó hónapjaiban több százezer magyar zsidót hurcoltak el,

kínóztak és ölték meg. Az ideológia, a döntés és az irányítás a szövetséges német vezetés kezében volt, de egy hosszú folyamat vezetett ideig. Több évszázados helytelen teológia, bibliaértelmezés, az uralkodó egyház zsidóüldözése, a XX. századi zsidóellenes törvények (melyeket egyházi emberek is megszavaztak), és végül a magyar hivatalnoki és hatósági rendszer néhol készséges együttműködése a megszállókkal. *„Erdőszakos voltál testvéreddel, Jákóbbal szemben... Te is jelen voltál akkor, amikor ellenség hurcolta el kincseit... Te is úgy viselkedtél, mint azok.”* (Abdiás 10–11) A felelősség kérdése nem egyszerűsíthető le. Érdemes ebből a szempontból is figyelembe venni *Bibó* értékelését, gondolatait (Bibó István: *Zsidókérdés Magyarországon 1944 után*, Gondolat, 1984.), és zsidó személyiségek (Elie Wiesel, Ariel Saron és mások) megnyilvánulásait is. *Saron* szerint: „A szövetségesek egyik legnagyobb bűne az volt, hogy nem mentették meg a magyarországi zsidóságot. Félmillió magyarországi zsidót akkor vittek el, amikor már lehetett tudni a haláltáborokról, a szövetségesek már közel voltak, mégsem bombázták az Auschwitzba és más táborokba tartó vasúti síneket.”

Isten választott népének tömeges legyilkolása a magát keresztyénnek tartó Európában történt meg. A diktatúrával szembeszállva viszonylag sokan ellene álltak ennek az örületnek, de ami történt, több mint botrány, a nyugati kultúra végső bukásának előjátéka.

Ó, Urunk, bocsáss meg nekünk! Zsidó testvéreink, bocsássatok meg nekünk!

Miért nem tudnak erről a kérdésről Isten előtt beszélni magyarok, zsidók, egyházak és hitközségek még mindig? *„Az igazság megszabadít titeket”* (Jn 8,32).

Helyreállítás

A háború után felgyorsultak az események. Közel kétezer éves szünet után megalakult Izrael állama. Száznegyven országból, a világ minden részéből folyik évtizedek óta az összegyűjtés. Izrael csak azért van a napi hírek középpontjában, mert az Úrnak munkája és terve van velük. A Kijelentés szerint Isten nem vetette el Izraelt (Róm 11,1–2), de mint nemzetet egy időre félreállította (11,16kk), egy kisebbség, a „maradék” mégis megtalálja az üdvösséget a Messiásban, Jézusban (11,2–7). Izrael ebben az időszakban vak a Messiás felismerésére (11,8–10,25). Ebben a periódusban a világ népeinek felkínálatik az üdvösség (11,11. 15), miután a pogányok „teljes számban” együtt vannak (11,25), ismét elérkezik Izraelnek mint nemzetnek az ideje (11,22kk). *„Isten ajándékai és elhívása visszavonhatatlanok”* (11,29).

A két nemzetséget egygétette (Ef 2,14)

Természetesnek éreztem megtérésem után az „idősebb testvér”, a zsidóság múltjának és jelenének megismerését. Teológiai tanulmányaim idején elhívtam társaimat szombati istentiszteletre. A Dohány utcai zsinagógában éppen egy olyan bácsi mellé ültem, aki Radnóti Miklóssal volt egy csoportban az „erőteltett menet-

ben”. Beszült arról, hogy a költő esténként a tábornoknál felolvasott nekik a Bibliából. Magától értetődő volt gyülekezeti és iskolai lelkészi munkámban, hogy elvittem diákjaimat és a gyülekezet érdeklődő tagjait zsinagógába és a múzeumba. Barátommá lett *Peter Uri* zsidó származású német evangélikus lelkész, akinek a családját kiirtották. A háború végén mint utcagyereket találták meg keresztyének, lelkész lett belőle. Ő hívott el Izraelbe egy német csoporttal. A samáriai Arielben búcsúzásakor szőlőt ültetünk: „Szőlőket ültessz még Samária hegyein” (Jer 31,5). Később Peter a moszkvai németek gondozását vállalta. Kazahsztán evangélikus püspökeként halt meg.

Számtalan személyes, baráti, hittestvéri kapcsolatot kaptam a különböző Messiás-hívó és más közösségekben, pészah-vacsorákon, fórumokon, találkozókon, imaalkalmakon.

Egy izraelita hitközség idős vezetője küldött egyszer üdvözlőt, áldáskívánást karácsonyra. Ez tőle szeretet általi köszöbátlépés volt. Erre van szükség. Az elmúlt kétezer év tapasztalata szerint a két közösség nem tud egymással dűlőre jutni, nem tudják egymást meggyőzni és le-

Zsinagóga Békéscsabán

győzni. Ez azért sem sikerülhet, mert a Teremtő mindkét népet számon tartja, szereti, és terve van vele. Ne egymást győzködjük, hanem halljuk meg mi, keresztyének, és hallja meg Izrael is az Örökkévaló megtérésre, gyógyulásra, megváltásra hívó drága szavát!

Keresztyén ember nem lehet antiszemita, ugyanakkor a Jézusban hívó zsidók és más népek tartoznak mindenkinek – „zsidónak először, azután görögnek” – az evangéliummal.

• SZEVEÉNYI JÁNOS

A cikk szerzője szőlőt ültet Izraelben

Pilinszky János

Mert áztatok és fáztatok

Forduljatok hát ellenem ti meglapuló szörnyek, az omló folyosókon áthatolva egyre följebb, nyomuljatok be szabadon, futótüzet kiáltva lassan fölétek rakodó hatalmas éjszakámba!

Csupaszra vetköztessetek, semmit se hagyva rajtam, vegyétek el a homlokom, a szemem és az ajkam, mert áztatok és fáztatok, mert éheztetek bennem, bár én is áztam-fáztam és nekem se volt mit ennem.

Legyűrhetetlen fölkelés, dadogó, győztes lármá! mint életfogytig elítélt fegyencek lázadása.

Egyetlen boldog pillanat, a végső és az első: csak állok majd és reszketek, akár egy égő erdő.

Harmadnapon

És fölzúgnak a hamuszín egek, hajnalfele a ravensbrücki fák. És megérik a fényt a gyökerek És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok, és megszünhetett dobogni szíve – Harmadnapra legyőzte a halált. Et resurrexit tertia die.

A nyitás és közeledés

Beszélgetés Verő Tamással, a Frankel Leó utcai körzet rabbijával

Verő Tamás

„Hithú zsidó felmenőim voltak, szüleim már »csak« tradíciótartók voltak. Dédnagyszüleimet és családom nagy részét megölték, mert zsidók voltak. Anyai nagymamám auschwitzi túlélő, kezén mind a mai napig ott »ékeskedik« a beletetovált szám: A27615. Apai nagymamám egy keresztény családnak köszönheti életét, akik házukban, egy lefalazott szobában bújtatták őt.” Súlyos örökség, amivel a XXI. században kell élnie és jövőt építenie Verő Tamásnak. Egyik legfontosabb küldetése az *Élet menete* néven ismert alapítvány munkája. Emellett egy mozgalmas, életvidám közösséget vezet Buda szívében.

Mikor döntötte el, hogy rabbi lesz?

Természetes volt a családközpontban, hogy zsidó gimnáziumba jártam. Végzés előtt a hitközség vezetősége – tudva, hogy én már egy ideje aktívan foglalkoztam fiatalokkal, valamint, hogy zsidó tudományt szeretnék tanulni – felajánlotta, hogy a Rabbiképző Zsidó Egyetemen folytassam a tanulmányaimat. Akkor még nem éreztem az elhivatottságot, lassan alakult ki bennem. Az első évben lejárta rendszeresen Szegedre, a nagy zsinagógába. Nagyon szokatlan volt, hogy huszoneves fiatalember létemre úgy fogadott a polgármester és a többi egyház vezetője, mintha már felavatott rabbi lennék. Ezek a külső és belső benyomások arra készítettek az évek során, hogy végül is kialakult bennem az elhivatottság érzése.

Hogyan hat Önre, ami a holokauszt idején a családtagjaival történt?

Amikor gyerek voltam, nem sok olyan túlélőt ismertem, aki képes volt beszélni az átélt borzalmakról. Rendkívüli kivétel volt a nagymamám. Ő mindig elmesélte, hogyan deportálták őket Nyíregyházáról sokadmagával, hogyan utaztak a vagonban, hogyan választották el a családjától. Többször állt Mengele előtt. Elmesélte, hogy a régebbi rabok mutatták neki a kéményből felszálló füstöt: „Ott megy éppen az édesanyád, édesapád”. Nekem akkor, gyerekfejjel, szinte természetes dolog volt, hogy erről nyugodtan beszélünk a családban. Abban is különleges volt, hogy nem csak beszélni tudott a történekekről, hanem volt lelki ereje, hogy visszajöjjen velem

az auschwitzi haláltáborba. Az átlag holokauszt-túlélőre ez nem volt jellemző, inkább lezárni, elfelejteni akarják a múltat. Nem így a nagyim, aki mindig azt mondta: ő azért élhette túl a borzalmakat, hogy családjá, unokája lehessen, s ez neki elégtétel, hogy elmondhatja mindazt, amit átélt. Talán ennek a gyerekkori hatásnak is köszönhető, hogy immár tizenöt éve vagyok az egyik szervezője a Magyarországi Élet Menete Alapítványnak (www.eletmenete.hu). Ez a nemzetközi alapítványhoz kapcsolódó program a világ legnagyobb oktatási programja: ötvenhat ország vesz részt benne. Minden évben, a Holokauszt Nemzetközi Emléknapján elzarándokolat Auschwitzba fiatalokat és felnőtteket, zsidókat és nemzsidókat. Egy hét lengyelországi tartózkodás után Izraelbe is eljutnak a résztvevők. Mi, magyarok csak a lengyelországi részéhez tudunk csatlakozni. Az út központi, és talán egyik legfelkavaróbb eseménye annak a 3 km-es menetnek a megtétele, amely Auschwitzból Birkenaubá vezet. Azért fontos ennek a szakasznak a megjárása, mert ezen az úton mentek a halálba, a gázkamrába a zsidók, és most ugyanitt, a halálmenet útján megy végig az élet menete. Számomra a múlttal való

szembenézés egyik fontos eleme ez a különleges alapítványi munka.

A tragédia teljes megismerése által a feldolgozás, a megbocsátás könnyebben lehetséges?

Nagymamámtól sokszor megkérdeztem: Hogyan történhetett meg mindez? Ezt nem lehet megmagyarázni. Ő azt mondta, a saját családjá, közössége nevében nem tud megbocsátani, mert mind meghaltak. Én főleg nem tudok az elhunytak nevében megbocsátani vagy igazi szembenézést megtenni mások helyett. A túlélők nagy része próbálja elmondani a későbbi generációknak, hogy mi történt. S ezt meg kell tenni, amíg még nem késő, és élnek közöttünk túlélők. Sokan mondják, „Túl sok a holokauszt-megemlékezés, minek kell ennyi?” Ha az igazi szembenézés megtörténne, akkor nem lenne rá szükség – de feledni nem szabad.

Sok helyen vállal beszélgetést: iskolákban, más vallási közösségekben. Szívesen megismerteti a zsidó történelmet, vallási életet. Hogyan fogadják a fiatalok?

A zsidósággal kapcsolatban még mindig sok az ismeret hiányából adódó előítélet. Sok olyan tévhit él, otthonról hozott abszurdum, amit le kell rombolni a személyes találkozás, beszélgetés által. Járunk nemzsidó iskolákba oktatni, és majdnem minden osztályban van egy-két tanuló, aki teljesen elzárkózik az

aktív résztvevőtől. Attól, hogy megismernek zsidó embereket, velük egykorú fiatalokat, már kezdenek leomlani az ellenséges falak. Osztályfőnöki vagy történelemóra keretében végezzük ezt a munkát. Sok tévhitet meg tudunk beszélni szemtől szemben. Minden kérdés kibeszélhető tabuk nélkül.

Őn fiatal, laza, vagány rabbi, ha nem veszi sértésnek, remekül szót ért a középiskolásokkal.

Az emberek többsége szerint egy rabbinak nagy szakállá van és öreg, sokan már attól megdöbbennek, hogy valaki fiatalon rabbi. Szeretem, amikor fiatalok eljönnek a zsinagógába. Megmutatom nekik a Tóratekerceket, elmesélem a kóser étkezés szabályait. Látom az arcukon a csodálkozást: Hát én ezt nem is tudtam! Megadom az e-mail címemet, úgy is kérdezhetnek tőlem. De ez sajnos kevés, intézményesebb módon kellene az oktatásba beemelni a zsidóságról szóló ismeretek átadását. Fontos megismerni egymás kultúráját, hagyományait. Egy-egy ilyen élmény rendkívüli módon meg tudja változtatni a gondolkodást.

Milyen az élet itt, a Frankel Leó utcai körzetben? Ez egy neológ zsinagóga – ez mit jelent?

Három irányzat követői találhatók meg: neológia, ortodoxia és a reformközösségek. A nagy szétválás több mint száznegyven évvel ezelőtt történt. A neológ és az ortodox közösség között az a különbség, hogy előbbinél a nők és férfiak egy szinten is ülhetnek a zsinagógában, persze a jobb és a bal oldalon külön, addig az ortodoxiánál teljes elválasztás található. A neológ irányzat megengedi, hogy magyar nyelven hangozzék a prédikáció, az írásmagyarázat. Az orgona használatában is engedelményt tettek. Ők még nyitottabbak például a vegyes házasságok, a liturgia, az ünne-

A Frankel Leó utcai zsinagóga

pek megtartását illetően. Neológ közösségből van a legtöbb Magyarországon, mert a vidéki zsidóság deportálásával a

tradicionális közösségek irtódtak ki. Budapesten az asszimilálódott zsidók éltek nagyobb számban, és közülük kevesebb lélek esett áldozatul. A mintegy harmincöt Magyarországon található zsinagóga közül csak három-négy aktívan működő van vidéken (16), a többi Budapesten (17). A Frankel élete nagyon szép és örömteli. A zsinagógát általában szombat délelőtt látogatják a legtöbben, Magyarországon viszont péntek este van nagyobb létszám. A Frankelben majd' száz ember van minden pénteken, többségük fiatal! Sokat foglalkozunk fiatal házassokkal és kisgyerekes családokkal. A Mieve Klubunkban pedig kulturális, közösségi, szabadidős programokat tartunk. Mint minden más egyháznál, nálunk is jellemző, hogy a templomot-zsinagógát látogatók száma kevesebb, mint a magukat a valláshoz kötődőnek vallóké. Magyarországon hozzávetőlegesen 80–100 ezer zsidó él, de ennek csak egy kis része éli meg zsidóságát rendszeresen.

Mit jelent ma zsidónak lenni Magyarországon?

Tizenkét éve vagyok rabbi, ez alatt közel száz esketést végeztem. Nem volt jellemző ezek között, hogy zsidó gyökerekkel, háttérrel, tudással érkeztek volna az esketési megbeszélésre, de az identitásukban mégis megvolt ez a vágy a vallási ceremóniára. A gyermekeiket már elhozzák hozzánk az Ábrahám szövetségébe való felvételre, névadásra. Olyan generáció van kialakulóban, amelyben már a gyermek tanítja a szülőt. De sajnos erősödik a társadalom egyes rétegeiben az ellenérzés, a bün-

bakkeresés, ami a zsidóság iránt a történelemben eddig is létezett. Furcsa, de növekszik a zsinagógát látogató emberek száma. Én ezt ennek is betudom, hiszen nagyon sokan azt mondják: Lezsidóztak a munkahelyemen, most már meg akarom nézni, mi is az a zsidóság, kikhez tartozom.

Ez a tendencia erősödni látszik az elmúlt húsz évben?

Például 1989 óta (ekkor iktattak be) nem került falfirka a zsinagógára, ám az utóbbi hónapokban több alkalommal is horogkeresztfestést, uszító feliratokat tapasztalhattunk. Vagy az utcán verbális támadást kapok, „bűdös zsidónak”. Ezek az esetek szaporodnak. Mint magánember nem tudom megmagyarázni a két kislányomnak, mi történik körülöttünk, hogyan dolgozzák fel. Rabbiként azt mondom, a zsidó intézményes rendszer sem problémamentes. Ma egy zsidó ember óvodától egyetemig zsidó intézményben tud tanulni, a kóser étkezés megoldható, a kulturális élet színes, de nem tudok elmenteni rabbiként amellet, hogy a Parlamentben ott ül egy párt képviselőjében több ember, akik nyilvánosan kampányolnak a zsidóság ellen, támadják közösségünket, tagjainkat.

A megoldást miben látja?

A magyar zsidóság mindig kényelmes közösség volt, az elfogadás jellemezte és jellemzi most is. A holokauszt idején nem menekültek el, pedig jöttek már hírek Auschwitzból. A lengyelek azt mondták nekik: „Mikor mi már itt voltunk a gázkamra előtt, ti még otthon síeltetek”. Nagymamám is mesélte, hogy anno megkapták a megnyugtató

szavakat a zsidóság vezetőitől: „Nem lesz semmi baj, velünk ez nem történhet meg, mert mi MAGYAROK vagyunk”. Ma ugyanezt mondják a zsidók: „Mi elsősorban magyarok vagyunk”. Származási, kulturális, egzisztenciális okokból a többség itt él, itt is akar maradni, ezt a nyelvet beszéljük, itt nevelkedtek, és az említett félelmeket elaltatják magukban. Nem mennek el Izraelbe, ez a hazájuk.

Végül mit gondol a zsidóság és a keresztyén egyházak kapcsolatáról, közeledéséről?

Nagyon fontos egymás megismerése! Azt gondolom, a mi részünkről is van tudatlanság a keresztyénség irányában. Bár rabbiként végeztem, nekem is sok tanulnivalóm lenne az egyes keresztyén gyülekezetekről, tanairól. A hivatalos vezetőségek között megvan a közös fel lépés, de a gyülekezetek szintjén is jó lenne egymásról többet tudni. Jézusról is beszélünk kellene, hogy mi a zsidóság véleménye, mi történt, hogy történt. A nyitás nagyon fontos, közeledni kell egymás felé.

Mit üzenne az olvasóknak, hogyan kezdjék az ismerkedést?

Mind egyik zsinagóga ajtaja nyitva van, be lehet menni, meg lehet nézni, csatlakozni lehet az istentisztelethez, a liturgikus eseményhez. A Frankelbe is szeretettel várjuk az érdeklődőket, nyitott, kíváncsi, személyes találkozásra vágyókat. A zsinagóga a *Bét há kneszet*: a gyülekezet háza. Nem áhítatos csönd vár a kedves olvasókra, hanem vidámság, beszéd, oktatás, étkezés, nyüzsgés. Keressek a rabbit, kérdezzenek! Beszélgeszenek a hívekkel! Ez két lépés kell, hogy legyen: az egyik és a másik oldalról egyaránt meg kell és meg lehet tenni, és ez az, ami tényleg közelebb hozhat minket egymáshoz.

● KŐHÁTI DOROTTYA

Amit kaptam, átadom

Nemrégiben megismerkedtem egy édesanyával, aki zsidó hitben nevelkedett fel. Férjével együtt egy tizenéves korú fiút nevelnek, aki számára igyekeznek mindent megadni. Ez meg is látszik a kitűnő iskolai eredményein. Beszélgetésünk során arról kérdeztem, ki és mi hatott az ő, illetve a fia nevelésére.

Családomban mindig is nagyon fontos volt a mesemondás.

Ki hatott rád a legjobban gyermekkorodban?

Nagymamám volt rám a legnagyobb hatással, aki tizenhárom éves korában koncentrációs táborba (Buchenwald) kényszerült. De hazatérve onnan, és a betegségekből felépülve később mégis képes volt életet adni édesanyámnak. Így szülehettem meg aztán én is.

Miben volt rád hatással szeretett nagymamád?

Abban, hogy nem az ő saját akaratát erőltette rám, hanem teret hagyott nekem. Azt vallotta, hogy akkor tágul a gyermek látása, ha mindent megismerhet, amire kíváncsi, amire vágyik. Így számos programot szervezett gyermekkoromban, hiszen nekem is igyekezett megadni, amire én vágytam. Valamint mindig meghallgatott, és ha kérdeztem őt, mindig válaszolt rá.

Hogyhogy nem a szüleidet említed?

Ők sokat dolgoztak kiskoromban, és mivel együtt laktunk a nagymamámmal, vele nőttem össze lelkileg.

Nagymamád sokat szenvedett Buchenwaldban. Mire tanított a szörnyű tapasztalatokat átélve?

Arra, hogy nem szabad senkit sem lenézni, sem elítélő, lenéző véleményeket hangoztatni. Mindezt azért is mondta, mivel látta a táborban, ahogy a cigány édesanyák maguktól beálltak a „derítőbe”, vállukat szorosan összevetve, csak hogy a gyermekeik fennmaradhassanak, ne fulladjanak bele az ürülékbe. Tehát: nem nézek le senkit, minden ember önálló, szuverén egyén. Ezen kívül arra figyelmeztetett: legyek óvatos és éber, vagyis mindig figyeljem a világot magam körül. És az igazságérettemre is hatott még nagyon: bárkiért bármikor kiállok, ha az igazság úgy kívánja.

Térjünk át a fiad nevelésére. Milyen elveket igyekeztél megvalósítani?

Családomban mindig is nagyon fontos volt a mesemondás „szájából”, így én is erre törekedtem. Valamint az elavulás előtti éneklés sem maradhatott soha ki. Összeségében engem partnerként kezeltek, komolyan vettek, ezért így tettem én is. Azt az elvet követtem, hogy egy gyermekkel nem lehet csöndben ülni, vagy őt a tévé elé ültetni – nem is volt tévénk sokáig.

Ahogy velem is mindig beszélgettek, én is mindig párbeszédre, élő kapcsolatra törekedtem. Aztán a tanulás fontosságát említeném még meg: a jó anya azt nézi, hogy mi érdekli a gyermekét, és ebbe az irányba segíti előre – kihozva belőle a maximumot –, hogy eljusson majd valahova.

Hogyan változott a zsidó család-kép az elmúlt évtizedekben?

Az édesanyák sokkal tanultabbak lettek. Az édesapák pedig aktívabban részt vesznek a gyermekekkel kapcsolatos döntésekben, mint a régi időkben. Hiszen elvárják – a legtöbb esetben –, hogy fiúgyermekük vegye majd át tőlük a munkát. A lánygyermekeket időben felkészítik a háziasszonyi szerepre és a gyermekvállalásra, mert fiatalon alapítanak családot. Ebben a karrier semmilyen akadályt nem jelenthet.

• BALOG ESZTER

Lichtenstein Izsák

Akinek Krisztus többet jelentett, mint a tisztelet és a tekintély, a jó jövedelem és a boldog családi élet

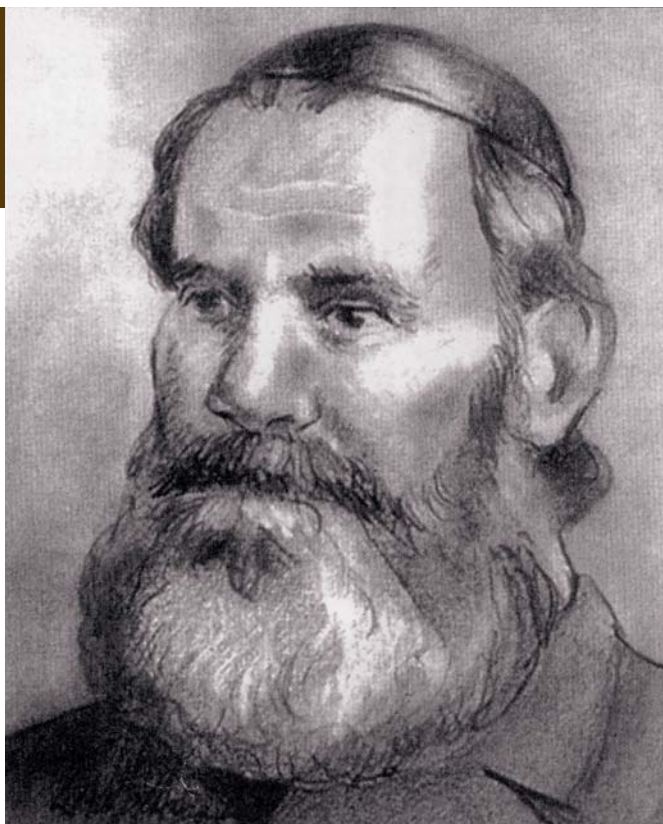
Ézak-Magyarország különböző helységeiben szolgált, majd harmincöt éven át volt kerületi rabbi Tápiószelén. Ott egy zsidó tanár egyszer egy német Bibliát mutatott neki. Amikor megtalálta benne Jézus nevét, elvette, és nagy felháborodással repítette a szoba másik sarkába.

1882-ben történt a „tisaeszlári ügy”, amikor a zsidókat vádolták egy keresztyén kislány halálával. Emiatt dühöngő antiszemitizmus tört ki. Lichtenstein Izsák meg volt győződve arról, hogy Krisztus maga a zsidók csapása és átka, nyomorúságaiknak oka. Különös, hogy mégis éppen a tisaeszlári ügy kapcsán kezdte el olvasni az Újszövetséget. Az akkori zsidóellenes őrjöngés főkolomposai Jézus nevét és tanítását használták gonosztetteik leplezésére, kiváltva az igazi keresztyének felháborodását. A zsidók védelmében írt cikkekben újra és újra Jézusról mint örömhírhözóról, megváltóról olvasott, akinek az evangéliuma a szeretet és az élet üzenetét hirdeti minden embernek.

Meglepődött, amikor az egyik polc hátsó zugában megtalálta a harminc évvel korábban elhajított Bibliát, és elkezdte lapozgatni. Az olvasottak lenyűgözték, de évekig titkolta felismerését. Később aztán nem bírta magában tartani meggyőződését, és a zsinagógában idegen és új tanításokat kezdett hirdetni. Végül az őt továbbra is tisztelő vének megdöbbenésére Krisztusról mint az igazi

Messiásról kezdett beszélni. Publikációi nagy feltűnést keltettek egész Európában. Nevét megvetéssel emlegették, népe szégyenének nevezték. A főrabbi kompromisszumot javasolt: azt gondolhat a szívében, amit akar, ha abbahagyja, hogy Krisztusról prédikáljon. Mások azt javasolták, hogy adja fel hivatalát és keresztkedjen meg. Ő azt válaszolta, hogy az Újszövetségben rátalált az igazi zsidóságra, és a zsidókkal közösségben akar maradni, a zsinagógában pedig újszövetségi tanokat kíván hirdetni. „Mint őrálló az én testvéreim körében akarok maradni, és arra szeretném serkenteni őket, hogy ismerjék fel Jézusban Izrael valódi dicsőségét” – mondta. Gyülekezete pedig, akinek egyedül joga lett volna elbocsátani, rokonszenvezett vele. A különböző egyházak, amikor írásai ismertté váltak, versengtek a vele való együttműködésért.

Időskorában Budapesten telepedett le, a vele szembeni ellenállás ekkor is folytatódott. Még azok sem mertek nyíltan mellé állni, akik egyetértettek vele. Felesége, aki mindvégig bátorítónan állt az oldalán, csüggedtté és kishitűvé vált a külső nyomás hatására. Gyermekei számára is talánnyá lett a szeretett édesapa. **„Negyven éven át voltam**

tisztelettel körülvett rabbi. Most, az én koromban, barátaim úgy bának velem, mint akit gonosz szellemek szálltak meg. Gúnyolódások céltáblájává lettem, de amíg csak élek, őrhelyemen fogok állni!” – vallotta. Közben egyre többen keresték fel a legkülönbözőbb rétegekből való zsidók, hogy beszélgethessenek vele.

Eleinte úgy gondolta, azért nem keresztkedik meg, mert így több befolyással lehet a zsidókra, később felismerte, hogy tartozik Krisztust a keresztség által is megvallani.

Legidősebb fiát, *dr. Lichtenstein Emanuel* budapesti orvost megrendítette édesapja lépése. Kérdéseit, kétségeit 1887 januárjában levélben fogalmazta meg: *„Megrendít, és megszakad a szívem amiatt, hogy téged méltatlannak tartanak a rabbi hivatalra. Az ég szerelmére! Mi indított arra, hogy az egyenes utat, amelyen olyan*

rabbi története

békességgel jártál, egy veszélyes, bozontos úttal cseréld fel!? Mi indított arra, hogy az evangéliumnak csak a világos oldalát ábrázold? Mit gondolsz például a jelekről és a csodákról?

Gyakran voltam tanúja, amikor szomorú voltál, hogy a vallást milyen könnyen veszik, az étkezési törvényt áthágják, a szombatot megszenteltelítik, s most az út, amelyen jársz, felbolygatja az ősi vallás szent alapjait.

A szertartási törvények tekintetében magam sem élek úgy, mint egy kegyes zsidó, de úgy érzek. Tudom, hogy nagy fájdalmat és szomorúságot okozna neked, ha zsidó voltomat megtagadnám.

Most hagytad, hogy a dolgok vita tárgyává legyenek, amelyek korábban nem voltak azok! Kérlek, gondold át eddigi rabbi-életedet, elhívásodat, és ellenőrizd írásaidat! S ha lelküismereted szemrehányást tesz, add meg a tiszteletet Izsrael Istenének, és vond vissza, amit elgondolásaid hevében írtál! **Ha viszont úgy találnád, hogy kijelentéseid igazak, akkor kérlek, közöld velem az egészséges és alapos tanítást!**

Az egy héttel később írott válasz így hangzik:

„Azt kérdezed, mi indított ilyen vitára? Kérdezd meg a vulkánt, miért lövell ki magából lávát, vagy a felhőket, miért árasztanak magukból vizet!

Régóta szomorú vagyok a vallási és erkölcsi pusztulás, kételkedés és közömbösség miatt! Isteni végzés következtében »véletlenül« kezembe vettem egy Újszövetséget. Minden sorából zsidó szellemiség áradt: világosság, élet, erő, hit, remény, szeretet.

Egyesek nevettek rajtam, mások komolyan figyelmeztettek, de mindez hiábavaló volt. Mert: »amivel csordultig van a szív, azt szólja a száj«. (Mt 12,34)

Egy zsidónak van legkevésbé joga a jelek és csodák gúnyolására, mert a mi történetünk

jelek és csodák által kezdődött. A csodák az Ószövetségben és az Újszövetségben is csak eszközök az örök igazság megerősítésére és hitelesítésére.

Az evangélium Istentől való, mert az idők folyamán nem semmisült meg. Mindegyik világhódítót túlhaladta, s csak akkor fog megállni, amikor elérte Izraelt! Meg vagyok győződve arról, hogy Jézus ragyogó csillagként fog feltűnni a zsidók számára. A falak zsidók és keresztyének között, Isten és emberek között le fognak omlani!

Tanulmányozd az Újszövetséget előítéletek nélkül, és próbáld megérteni! Izrael szent az Úrnak, és a Messiás, aki Izraelből jött, a szent gyökér, amelyik a keresztyénségnek életet és világosságot ad. Jézus a testünkéből lett testté, de szelleme Isten Szent Szelleméből való.

A zsidóság beteg már kétezer éve. Csak hit által lehet gyógyulásra találni, a Jézusból kiáradó erő által.

Nem kellene-e megrendülnie a Memnynek, amikor a nyíltan antiszemita szemérmetlenül »keresztyének« nevezik magukat? Önmaguk teljes megismeréséhez a keresztyéneknek is a Jézus-Nap világára van szükségük, amely minden szívet megéleveníti.

Krisztus nem vízzel keresztelt, hanem Szent Szellemmel, a bölcsesség és értelem szellemével. A Szent Szellem adta nekünk a két legfőbb parancsolatot is, amelyet Jézus olyan gyönyörűen összefoglalt: »Szeresd az Urat, a te Istenedet« (5Móz 6,4-5) – »Szeresd felebarátodat«.

E Szellem által áldalak meg téged, a te hűséges atyád, akinek meggyőződése rendíthetetlen».

Forrás:

Két igazi izráelita életútja, Evangéliumi Kiadó és Iratmisszió, Budapest, 2008.

Meg vagyok győződve arról, hogy Jézus ragyogó csillagként fog feltűnni a zsidók számára.

Izraelfórum

Egyházban és egyházon kívül tapasztaljuk, hogy van, létezik az antiszemitizmus. Néha egészen primitív megnyilvánulásai vannak a zsidóságnak, néha egészen körmönfont, jól megmagyarázott formában kerül elő.

Sok olvasó találkozik bizonyos bemutatókkal, rövid elektronikus levelekkel, összeesküvés-elméletekkel, melyek föllebbentik a fátylat arról „az igazságról”, hogy országok gazdaságának rombadöntése háttérben kik állnak, hatalmas világcégek tulajdonosai, a sajtó, a bíróságok stb. kinek a kezében vannak. Időnként én is kapok olyan leveleket, melyek uszítóak, vérlázítóak, és ha az embernek nincsen kialakult bibliai látása, szilárd hite, Krisztustól kapott lelkület, maga is hamar radikalizálódhat, elvetheti a súlykot, és gyűlölködésbe kezdhet.

Ilyen világban élünk, és ilyen korszak a miénk, ez vesz körül bennünket. De vajon belül mi van? Van-e olyan látásunk, mely nem azon tájékozódik, hogy éppen milyen szelek fújnak a politikában, a közhangulatban? Hogy kihez, hogyan és miért, vagy miért nem visszük el az

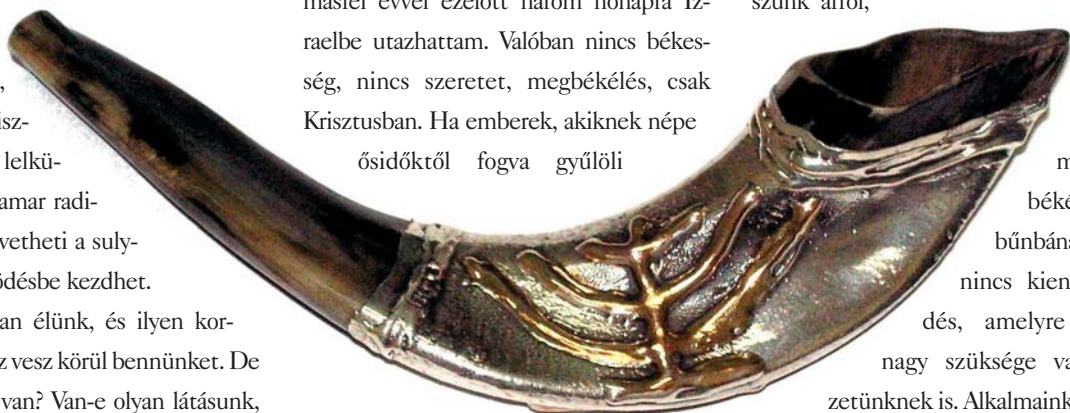
evangéliumot, és kit hogyan fogadunk el szeretetünkkel? **Ne azt méricskéljük, hogy hol vannak a misszió határai, hanem éppen a lehetőségeket keressük arra, hogyan tehetünk bizonyosságot a szívünkben élő remény-ségről Krisztusban, és hogyan lehet békesség ebben az agyongyötört, megnyomorított világban!**

Magam is megtapasztaltam ezt, amikor másfél évvel ezelőtt három hónapra Izraelbe utazhattam. Valóban nincs békeség, nincs szeretet, megbékélés, csak Krisztusban. Ha emberek, akiknek népe ősidóktól fogva gyűlöli

egymást, és állandóan azon jár az eszük, hogyan bosszantsák és gyilkolják egymást, egyszer csak sírva kérnek bocsánatot egymástól, az nem lehet másról, csak attól, hogy közös hitre jutottak. Nem a fegyverekben hisznek többé, nem az erő politikájában, nem a maguk igazában, hanem Krisztusban, aki magához vonz mindenkit. Őbenne és Őáltal van békesség. Amikor a galileai Jézus-hívó arab és héber gyülekezetek találkozásánál egy arab pünkösdi (és nem kicsit karizmatikus) igehirdető prédikációját egy zsidó evangélikus lelkész fordítja, és amikor egy messiási zsidó gyülekezetnek Haifában a lelkésze harmadik generációs megtért palesztin evangélikus lelkész, az

nem képmutatás, hanem csoda! Az Jézus jelenléte!

Éppen ezért fontos az a hang Magyarországon, amelyet az *Izraelfórum* képvisel. Tíz különböző felekezetből jövő, más-más egyházi vagy gyülekezeti háttérrel rendelkező testvér kapcsolata ez, olyanoké, akiknek szíve ég Isten választott gyermekeiért, és hiszik, hogy az Úr nem vetette el az Ő népét. Bizonyosságot teszünk arról,

h o g y
m e g -
békélés és
bűnbánat nélkül
nincs kiengesztelő-
dés, amelyre viszont

nagy szüksége van nemzetünknek is. Alkalmainkon teológiai és közéleti kérdéseket beszélünk meg, olyan hang szeretnénk lenni, amely a felekezeteknek, egyházaknak, de leginkább az egyes hívó testvéreknek ad segítséget műhelymunkájával. Az egyik dokumentum, amelyet nagy egyetértésben elemeztünk az *Izrael és az Evangélium* címet viseli, melyet a Norvég Egyházi Szolgálat Izraelért adott ki. Szerveztünk konferenciát és dicsőítő alkalmat is *Mi közünk Jeruzsálemhez?* címmel, melyre igen nagy volt az érdeklődés. Terveink között szerepel további konferenciák, evangelizációs és dicsőítő alkalmak megszervezése is.

● ENDRÉFFY GÉZA

A szerző a Gisle Johnson Intézet igazgatója (Norvég Egyházi Szolgálat Izraelért)

„Az ember lehet zsidó vagy keresztény, de nem lehet mindkettő egyszerre” – írta Jusztinosz mártír Kr. u. 150-ben. Ebben az egy dologban hagyományosan egyetértett a zsidóság és a kereszténység az elmúlt majd 1900 évben.

lágerekben, a gázkamrákban és a halálménetekben.

A háború után három évvel megszületett a modern Izrael és elindult a szellemi feltámadás is. 1967-től – a Szenthely visszafoglalásának évétől – kezdve rohamosan növekszik a Jézusban hívő, s immár zsidó identitását is vállaló zsidók száma. Ma kb. 125 000 messiási zsidó és négyszáz

inkább elhalványult, a kereszténység – különösen erősen antijudaista hangoltsága miatt – a zsidóság szemében pogány valásnak tűnt, melynek követése egyet jelentene népe és atyái hitének megtagadásával.

A Messiás-hívő mozgalom jel: a nemzetek egyháza számára, hogy ne felejtkezzen el arról, nem ő hordozza az ágakat, hanem ő

Zsidók Jézusért?

Utcai evangelizáció

AXIX. század második felében, egy időben a cionizmusnak, a fizikai összegyűjtetés mozgalmának megszületésével elindult a zsidóság szellemi összegyűjtése. A modern miszsiók a Pál apostoli evangelizációs stratégiát („zsidónak először” – Róm 1,16) magukévá téve vitték az örömhírt Izrael szétzórta juhaihoz. A múlt század első harmadában Magyarországon 97 000 (!!!) zsidó lett keresztényé, és számuk világszerte is kiemelkedő (a Nemzetközi Héber Keresztény Szövetség elnöke, Sir Leon Levison adatai alapján). A legtöbb esetben a keresztényé léte egyben kitérést jelentett a zsidóságból. A moldáviai Kisinyov városából származó haszid zsidó, Joseph Rabinovitz megtérése azonban már előrejelezte, hogy a zsidóság felébredése valami radikálisan újat fog hozni az egyház egésze számára. Rabinovitz ugyanis közösségével nem csatlakozott keresztényen felekezethez. Úgy döntöttek: a zsidó Messiást zsidó módon fogják szolgálni.

*A holokausz*t elsodorta az ő mozgalmát, s a kikeresztelkedett zsidókat is. Valószínűleg csak odafent fogjuk megtudni, hogy Isten milyen hatalmasan használta őket a

Messiás-hívő gyülekezet van világszerte, ebből több mint negyven Izraelben. Az USA-ban, Oroszországban és Ukrajnában szintén jelentős létszámú közösségek találhatók.

A messiási gyülekezetek hitvallása megegyezik az evangéliumi kereszténységével. A különbség abban van, hogy a Jézusban való hit zsidó zenei, liturgikus és kulturális keretekbe ágyazva jelenik meg. Hangsúlyos a bibliai ünnepek megünneplése immár Jesuával a középpontban.

Mi ennek a jelentősége? Nem hoz-e ez megosztást a Krisztus Testében? Az első jeruzsálemi zsinat (ApCsel 15) történelmi döntésével lehetővé tette, hogy a pogányokból lett hívők megőrizhessék etnikai identitásukat. Az apostolok nem féltek attól, hogy ha nem lesz mindenki zsidóvá, az megosztást fog hozni, fontosabb volt, hogy a jó hír gyorsan és akadálytalanul juthasson el a pogányokhoz. Ma az *örömhírt legkevésbé ismerő nép a zsidóság*. Az akadályt a niceai zsinat (Kr. u. 325) azon döntése állította fel, hogy aki zsidóként Jézus követője lesz, annak meg kell tagadnia a zsidóságot. Jézus és az Újszövetség zsidó mivolta az évszázadok során egyre

az a vadolajfaág, melyet Isten beoltott Izrael nemes olajfájába a zsidó Messiás, Jézus révén (Róm 11,17–24). S melynek fontos küldetése van a megkeményített Izrael felé: hitével, szeretetével és az Izrael Istenével való meghitt kapcsolatával féltékenységre ingerelni a zsidó népet (Róm 11,11).

De jel a zsidóság felé is, hiszen nyíltan vállaljuk, hogy zsidóként hiszünk Jézusban, s mint az ő atyjuk fia, belső családi ügyként tesszük eljűk: Megtaláltuk a Messiást, s ettől nem lettünk kevésbé zsidók. Sőt! *Benne megtaláltuk, mi az értelme annak, hogy zsidók vagyunk*: világosság lenni a népeknek a Messiás hirdetése révén.

• TAR KATA

Zsidók Jézusért Misszió –
www.zsidokjhezert.org

Források:
The Return of the Jewish Church, Christianity Today, 1998.
Rich Robinson: *Joseph Rabinowitz and the Messianic Movement: The Herzl of Jewish Christianity*, Edinburgh, 1995.
<http://jewsforjesus.org/publications/bookreviews/mrb04-01/kjaer>
<http://www.chosenpeople.com/main/messianic-congregations/messianic-congregations-faq>
Jamie Cowen: *Az Egyház és Izrael története*

Zsidók Jézusért – hazánkban is

Avi Snyder, a *Zsidók Jézusért* szervezet európai igazgatója nemrégiben költözött Magyarországra, hogy felügyelje az itteni szolgálat létrejöttét. Míg Tar Kata a napi működésért felel, Avi a térség országaiban dolgozó misszionáriusok munkáját fogja össze, amely a szovjet utódállamokat is magában foglalja.

Volt-e bármilyen különleges oka annak, hogy épp Magyarországra költözött?

Igen, Budapest fontos város a számunkra, zsidók számára, de a Zsidók Jézusért számára is. Közép- és Kelet-

Európában itt él a legnagyobb helyi zsidó népesség, és ezért fontos missziós terület több oknál fogva: először is azért, hogy a zsidók hallják az evangéliumot és higgyenek Jézusban, a Messiásban. Másodszor azért, hogy azok a magyarok, akik még nem ismerik az Urat, zsidóktól hallva az evangéliumot hitre jussanak, harmadszor pedig azért, hogy magyarok és zsidók együtt, testvérként, válllvetve hirdessék az evangéliumot: pontosan úgy, ahogy kellene.

Milyen különböző csoportokat különít el a Zsidók Jézusért elsődleges missziós célterülete, a zsidók között? Hogyan közelíti meg ezeket a csoportokat?

A zsidó vallásos és kulturális gyakorlat számos különböző módon fejeződik ki. Magyarországon létrejött egy teljesen egyedi irányzat, a neológia (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Neol%C3%B3gia> – a szerk.), ami akkortájt alakult ki, amikor a reformista irányzat nyugaton. A Dohány utcai zsinagóga például neológ stílusú. Míg nekem és kollégáimnak a hatékony munkavégzés nagy érzékenységet kíván a vallásunk és kultúránk különböző kifejeződései irányában, addig az olyan címkék, mint az ortodox, a reformista vagy a haszid csak annyit árulnak el, hogy egy adott zsidó személy mennyire követi a hagyományokat. Arról viszont nem feltétlenül szolgálnak információval, hogy az illető mit gondol Istenről. Pedig ez a

feladat lényege: el kell jutnunk az ember szívéig.

Ha az a fontos, hogy mi van az ember szívében, mi a különbség zsidók és nemzsidók között?

Sok a hasonlóság. Az evangélium kultúrákon átívelő üzenet: az emberek lelki szükségletei hasonlóképpen ívelnek át kulturális határokon. Az a tapasztalatunk, hogy amikor Jesuáról, azaz Jézusról kezdünk beszélni, akkor – kultúráktól függetlenül – lehetőség nyílik kapcsolatot teremteni. A különbségek egy része a történelmi múltra vezethető vissza, ami nehézzé teszi számunkra, zsidók számára, hogy Jézusról valóban nyitott elmével gondolkodjunk. Bizonyos dolgok Jézus nevében történtek – nem csak zsidókkal szemben –, amelyek szomorúak és tragikusak, és amelyekért persze Jézust nem hibáztathatjuk. De ezek mindenképp akadályok lehetnek egy zsidó számára abban, hogy az evangéliumot nyitott elmével fogadja. De hasonló akadály lehet egy nagyon erős keresztényen kulturális háttér is.

Értem, hogy azok a dolgok, amelyeket Jézus nevében követtek el, akadályok lehetnek. De ezek valóban akadályok, vagy inkább egyfajta védelemként használják őket?

Mindkettő lehet. Egyrészt valódi gát, de nem áttörhetetlen az evangélium számára. Ezt azért mondom, mert nagyon sok zsidót ismerek, akik tény-

Missionáriusok vagyunk, akik azért dolgozunk, hogy Jesua evangéliuma kikerülhetetlen legyen nekünk, zsidóknak a világban.

leg sok minden mentek keresztül, és Isten mégis kegyelmes volt hozzánk, és az evangéliumot nyitott elmével fogadva hitre jutottak. Sok zsidó úgy látja, hogy a Jézushoz való megtéréssel hátat fordít az örökségének. Ez persze nem így van, hiszen Jézus nem a kultúránk, hanem a bűneink elhagyására és vele való kapcsolatra hív. Egy másik akadály az elutasítottságtól való félelem, amit akkor tapasztalunk, amikor átadjuk az életünket Jesuának. A zsidók számára az evangéliummal szembeni ellenkezés gyakran nem teológiai, hanem szociológiai jellegű. Mít mond majd a családom, a barátaim? Hogy reagálnak, ha megtudják? El kell döntenünk mindannyiunknak, hogy mi a fontosabb: az emberek véleménye vagy az Isten szerinti élet...

Mi a személyes véleménye a zsidó hagyományokról?

Isten kultúrákon és hagyományokon keresztül működik. Zsidónak és nemzsidónak egyaránt a Biblia mérlegére kell helyeznünk a hagyományainkat. Ha nem felelnek meg, el kell vetnünk őket. A Szentírás nagyrészt a

zsidó kultúra szemszögéből íródott. Azáltal, hogy ezt a beágyazottságot mélyebben átlátjuk, az Újszövetséget is könnyebben értjük. A zsidó húsvét ismerete alapján egyáltalán nem különös, hogy Jézus az életét adta a bűneinkért és feltámadt a halálból. Az ünnep témája a megváltás, és ez az, amit Jesua el is végzett: nem a fáraó, hanem a bűneink és a halál fogságából vásárolt vissza bennünket. A zsidó hagyományokban sok dolog jó és egészséges, akár még hasznos is. Én örülök, hogy zsidó vagyok, hogy zsidóként élhetek, és ettől még jobban hiszek Jézusban.

Kóser módon étkeznek?

Pál elvét követem: hogy mindenkinek minden legyen. Ha egy vendég érkezik a házamba, akkor nyilvánvaló lesz a számára, hogy egy zsidó otthonba tér be. Az Ószövetség szerinti tisztátalannak mondott ételeket nem fognak találni. De ha én megyek vendégségbe, és sonkából készült fogás kerül az asztalra, hálát adok érte és örömmel elfogyasztom. Nem hagyhatjuk, hogy a kulturális és vallásos

hagyományaink az evangélium hirdetését egy kicsit is hátráltassák.

Hogyan viszonyul az antiszemitizmushoz?

Az antiszemitizmus igen gonosz dolog, amely mindenütt megtalálható. Legelőször is olyan bűn, mint bármilyen gyűlölet. Jézus az antiszemitákat is meg akarja menteni a gyűlölködésből. Isten minket, zsidókat választott – nem azért, mert jobbak vagy különlegesebbek lennénk, hanem azért, hogy elvégezzünk egy feladatot. Hogy mi legyünk az élharcosok abban, hogy az evangéliumot eljuttassuk az egész világnak. Ha a Sátán el tudta volna pusztítani a zsidó népet Jézus eljövetele előtt, nem lett volna Megváltó. Ez a gonosz, a zsidók kiirtását célzó terv még mindig él. Miért? Mert ha a zsidókat kiirtanák, akkor Jézus nem jönne vissza. A Szentírás szerint egy megtért Izraelnek kell Jézus viszályozatáért kiáltania. Máté evangéliumában Jézus azt mondja: „*Nem láttok engem mostantól fogva mindaddig, amíg azt nem mondjátok: Áldott, aki az Úr nevében jön!*” (ld. Zsolt 118,26 – a szerk.) Az

fókuszban a zsidóság

antiszemitizmus gonosz gyökere tehát spirituális, és nemcsak az én népem, hanem a teljes emberiség ellen irányul. Hogyan reagálok rá? Ahogy Jézus tanította, hogy az ellenségeinkkel bánjunk: elítélem a bűnt, és megmutatom Krisztus szeretetét és az evangélium üzenetét. Jézus azt szeretné, ha ők is eljutnának hozzá.

Ki a kedvenc ószövetségi karaktere?

Talán nem a kedvencem, de Jónást nagyra értékelem. Az ő életében látható az az elhívás, amelyet mi, zsidók is megkaptunk. Mi vagyunk a vonakodó próféták. Jónás elhívása egy olyan néphez szólt, akik gyűlöltek minket, de a zsidók sem voltak oda értük, viszont Isten lehetőséget akart adni nekik a megtérésre. Isten kiválasztotta Jónást, aki nagy nehezen kötélnek állt, előadta a rábízott üzenetet, és legnagyobb döbbenetére a niniveiek megtértek. Ugyancsak nagyon tetszik, hogy a könyv kérdéssel végződik: „Te szánod ezt a bokrot..., én meg ne szánjam meg Ninivét, a nagy

várost?” Erős párhuzamot látok a népem és Jónás könyve között. Isten elhív minket. De engedelmesszük? Magunkénak érezzük az elhívást? És amikor úgy döntünk, hogy megyünk, örömmel tesszük? Ugyanaz az együttérző szeretet van bennünk, amit Isten is

A Szentírás szerint egy megtért Izraelnek kell Jézus visszajövetelért kiáltania.

A Zsidók Jézusért szervezet magyarországi munkatársai

táplál? Ez mindenki számára jó kérdés, aki Jesuát követi.

Mi az üzenete a nemzsidó keresztyének számára a Zsidók Jézusért szervezetről?

A szolgálat az Egyesült Államokból indult negyven évvel ezelőtt. Mára, Isten kegyelméből, tizennégy országban vagyunk jelen. Misszionáriusok vagyunk, akik azért dolgozunk, hogy Jesua evangéliuma kikerülhetetlen legyen nekünk, zsidóknak a világban. Zsidók vagyunk a születésünk, az örökségünk, a kultúránk és a hitünk szerint. Zsidó keresztyének, Krisztusban testvérek. Nagyon sok magyar keresztyén igazán szereti a zsidókat, és imádkoznak is értük. Nagy öröm ez nekem, de azt is kérem, hogy a zsidó nép *megváltásáért* imádkozzanak, mert erre van zsidónak és nemzsidónak a legnagyobb szüksége. Remélem, hogy Isten minket, a Zsidók Jézusért szervezetet használ abban, hogy az evangélium eljusson a magyarországi zsidókhoz, de nem csak a zsidókhoz.

Szenvedett fizikai erőszakot azért, mert Ön egy Zsidó Jézusért?

Számunkra, a Zsidók Jézusért szá-

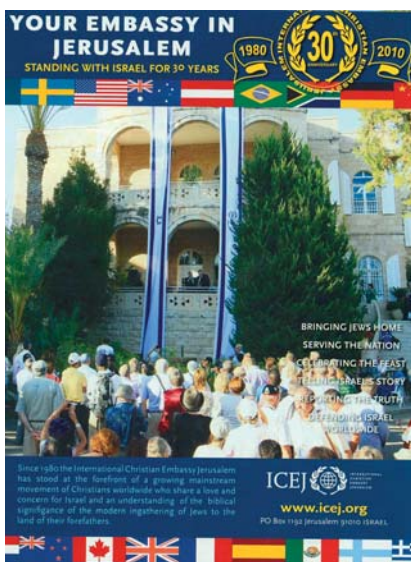
mára a fizikai erőszak nem ismeretlen fogalom: zsidók és antiszemiták egyaránt bántalmaznak, amire Oroszországban, Ukrajnában és Izraelben is volt már példa. Már a kezdetekkor úgy gondoltuk, hogy ha az evangéliumot megfelelően hirdetik, akkor az kétféle eredményhez vezet: lesznek, akik közelebb kerülnek Istenhez, és lesznek, akik egyesülnek az ellenállásban. Úgy döntöttünk, hogy amikor ellenállással találjuk szembe magunkat, nem hátrálunk meg, hanem az evangélium hirdetésének egyik jeleként kezeljük. Nem szeretjük, de ez az élet spirituális velejárója. A próféták, az apostolok, maga Jézus és hívők az egyháztörténelem során mind-mind szembe találták magukat valamiféle ellenállással. Nálunk, a szolgálaton belül még egy mondanánk is van, miszerint az ellenállástól terjed az evangélium. Újabb és újabb lehetőségeket teremt, miközben tudjuk, hogy Isten irányítja az eseményeket.

• KIS FERENC BALÁZS

Kapcsolat a Zsidók Jézusért szervezettel:
www.zsidokjezusert.org

Nemzetközi Keresztény Követség Jeruzsálem

Együttérzés, vigasztalás, szeretet a zsidó nép és Izrael iránt – ennek számtalan útját gyakorolja immár évtizedek óta szolgálataival csaknem nyolcvan nemzet ágazatán, reprezentánsán keresztül a Keresztény Követség Jeruzsálemben.

„Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet – mondja Istenetek.” (Ézsaiás 40,1) Ezzel az igei alapvetéssel indult el 1980-ban a Keresztény Követség szolgálata, amikor is hívő keresztények néhány százan, különböző nemzetekből, felekezetekből, hallgatva a prófétai szóra, engedelmeskedve a krisztusi szeretetnek, felmentek Jeruzsálemben, hogy „hódoljanak a Királynak, a Seregek Urának, és megünnepeljék a sátorok ünnepét” (Zakariás 14,16).

Bátorítanak, tanítanak egyházakat, gyülekezeteket világszerte az Írás szerinti felelősségünkről zsidó testvéreink iránt, emlékeztetve Izraelt azokra az ígéretekre, amelyek a Bibliában számukra megíratottak. Teszik mindezt gyakorlati, kézzelfogható módon, változatos szolgálattal.

Az ICEJ egy felekezetközi hitszolgálat, melyet önkéntes pénzadományok

kal támogatnak és tartanak fenn tagjai, barátai a világ minden részéről. A modern Izrael megépítésének bibliai jelentőségének értelmében nagy hangsúlyt fektetnek a zsidók őseik földjére való hazatérésének (alijah) elősegítésére. Továbbá az újonnan megérkezők (olimok) beilleszkedéséhez nyújt hathatós támogatást a Követség.

A legnagyobb esemény, melyet az ICEJ minden évben megrendez és szponzorál, a sátrak ünnepének keresztény megünnepelése. A sátrak ünnepe, azaz a szukkot, a két másik zsidó zarándokünnep – pészah, savuot – után a legutolsó, az őszi ünnepkör lezárása, az egyik legszínesebb és legvidámabb ünnep, az Ünnep (3Móz 23,39–43 és Neh 8,13–18).

Ez a betakarítás ünnepe is egyben, de **a kis szukkák (sátrak) építésével, rajtuk pálmaágakkal, udvarokon, balkonokon a pusztai vándorlásra emlékeznek és hálaadással vannak az Örökévelő felé, hogy útjukon mindvégig megőrizte őket.** A sátrakban étkeznek, és sokan ott is alszanak. Fontos kellék még az ünnepi csokor (pálma, mirtusz, fűzfafaág és az etrog), melyet naponta

többször az ég felé lengetve könyörögnek Istenhez.

Az összegyűlt keresztények nem így ünnepelnek, hanem a jeruzsálemi nagy konferenciacentrumban (Binyenei Ha'Uma, a gyülekezés háza), ahol több mint háromezer ember fér el, s akik naponta összegyűlnek. Egy héten át Istent dicsőítő ének, zene, tánc folyik a világ négy sarkából érkező, szolgálatukat önként felajánló hívő művészekkel; prédikációk, tanítások hangzanak el különböző előadókól, prédikátoroktól.

Ez jó alkalom a találkozásra zsidó barátainkkal, akiket vendégként vagy előadóként hívunk meg, így együtt ünnepelhetünk, és mi is ellátogathatunk ünnepi sátraikba.

A jeruzsálemi felvonulás az egyik csúcspontja az ünneplésnek, amikor a nemzetek (sokan közülük népviseletben, nemzeti zászlókat lengetve) és izraeliek közösen vonulnak fel a város utcáin és köszöntik az ott várakozó, tapsoló, örvendező helybélieket. A felvonulás nem vallásos rituálja az ünnepnek, inkább helyi világi szokás a szukkot alatt. Mégis mintha itt a találkozásokban valami megcsillanna Míkeás próféta jövendöléséből (Mík 4,1) és Jézus ránk hagyott parancsából: Egymást szeressétek!

Sok ember szemében könny csillog: nem vagyunk egyedül, ti eljöttetek, el mertetek jönni hozzánk a legnehezebb időkben is!

• MÁTIS LILLA

ICEJ Magyarország, Izraelfórum-tag
www.icej.org

Ez már maga a Kánaán!

Mutter Basilea Schlink ötvenedik, jubileumi, magyar nyelvű könyvének megjelenésére

A németországi Darmstadtban a kis „Kánaán földje” ad otthon az Evangéliumi Mária-nővériségnek, annak a nemzetközi, felekezeti közösségnek, amelyet 1947-ben a Német Evangélikus (Protestáns) Egyház keretén belül alapítottak meg (www.kanaan.org).

„A boldogság azt jelenti, hogy ismerjük az Isten szívét, aki a legjobbat akarja számunkra. Ezt mi – olyan közösség, amely a II. világháború romjaiból jött létre – meg is tapasztaltuk. Izrael fiaihoz hasonlóan mi is megismerhettük az Ő szívét, ahogyan a pusztaságon át az Ígéret Földjére vezetett bennünket, arra a kis földre, amelyet Kánaánnak hívunk” – vallják a Nővérek.

Az Atya Jóságának Kútja Kánaánban épült meg mint Isten túlsorduló atyai szeretetének jelképe. Az Atya hét neve

díszíti a szökőkút szegélyét, ahogyan az Ő Igéje bizonyoságot tesz Róla: irgalmas, kegyelmes, örök, a mindent legyőző szeretetben és hűségben bővelkedő (2 Móz 34,6).

A Nővériség a szó szoros értelmében Darmstadt város romjaiból született meg. Az *M. Basilea Schlink* (akkor még Klara Schlink, 1904–2001) és *M. Martyria Madauss* (akkor még Erika Madauss, 1904–1999) által vezetett leány bibliakör tagjai Darmstadt szőnyegbombázásakor, 1944. szeptember 11-én éjszaka, a halállal szembeesülve, mély bűnbánatot éltek át személyes bűneik, valamint népüknek Isten választott népe elleni bűne miatt. Ebből a bűnbánatból gyúlt meg azután az ébredés tüze a leányok szívében, és 1947-ben ebből a bibliakörből alakult meg az Evangéliumi Mária-nővériség. Mára 19 nemzetből

mintegy 200 diakonissza nővér tartozik a közösséghez. A 60-as évek végétől Izraelben és a világ számos részén jöttek létre Kánaán-ágak, épültek fel Kánaán-házak. 1968-ban alakult meg a Kánaáni Ferences Testvériség, egy szintén protestáns diakónus közösség, amelynek 11 tagja van.

Kánaán 9 hektáros területét mindössze harminc márkával, mint összes vagyonukkal rendelkezve, emberileg lehetetlennek tűnő hitharchban, az Isten ígéreteihez való, a végsőkig kitartó ragaszkodással nyerték meg. Napjainkban a Kánaánban 40-50 éve épült épületek nagy, általános felújítása jelent nagy kihívást, az Isten iránti hit és bizalom megvallásának új lehetőségét.

A nővérközösségben nagy hangsúlyt fektetnek Isten országa minél teljesebb, minél gazdagabb megélésére itt a

Földön, az igelvasásra, az imaközösség gyakorlására, a naponkénti megtérésre, a megbékélésre, mindannak megvalósására, ami az Úrral, illetve az egymással való közösséget megzavarja. Az Úr Jézus iránti szeretet, és az Ő szenvedéseiben való részesedésre való készség, az Úr dicsőítése meghatározók a közösség számára. Szintén meghatározó az Izrael, Isten választott népe iránti szeretet és szolgálat. Minden egyes nővér egyúttal egy-egy, az imádságban számára kiválasztott országért, Isten országa ottani terjedéséért imádkozik. Magyarorszáért évtizedeken át, földi életútja végéig a választott néphez tartozó németországi Cordula nővér imádkozott. Az ő hűséges imádságainak is gyümölcse, hogy a darmstadti kis Kánaán földjén kapott elhívás Magyarországon is ismertté válhatott.

M. Basilea Schlink könyvei és írásai (több mint 100 könyv, ill. füzet) a világ több mint 70 nyelvére fordítva, mára az egész keresztyén világban kedvelté váltak. A szerző magyar nyelvű könyvmissziója a 70-es években kezdődött az első M. Basilea Schlink-könyvek magyar nyelvre fordításával. Az első könyveket még házi sokszorosítással terjesztették, vagy a nővérek nyomtatták Darmstadtban, és az őket segítő testvéreken keresztül jutottak be hazánkba. A nyomdai úton történő magyarországi könyvkiadások kezdete a '90-es évek elejéhez köthető. Legismertebbek a szerző *Ő ma is szól* és az *Ő megvigasztal* című napi áhítatos könyvei.

2010 novemberében jelent meg az ötvenedik jubileumi magyar nyelvű M. Basilea Schlink-könyv, *Szent Ferenc világa: üzenet a ma emberének* címmel. Azóta a szerző *Ahogy senki más nem szeret és a Szeretetétől legyőzötve* című könyve is megjelent magyarul.

Ezek a könyvek hitünk mindennapi megéléséhez jelentenek bátorítást,

szívhez szóló, valóságos segítséget. Felekezeti hovatartozástól függetlenül, a magyar olvasóközönség is hamar megszerette írásait. Könyvei megtalálhatók a legtöbb keresztyén könyvesboltban.

Nagy ajándék volt a számunkra, hogy 2009. szeptember 14. és szeptember 25. között az Evangéliumi Mária-nővériségből, Darmstadt-Eberstadt-ból két nővér, Josuana és Firmita nővér Magyarországra látogatott. Látogatásuk azért is volt különleges ajándék, mivel a nővériség több mint hatvanéves történetében első alkalommal érkeztek közénk diakonissza Mária-nővérek.

Szűk kéthetes itt-tartózkodásuk alatt katolikus, evangélikus, református, baptista és pünkösdi közösségekben, testvérek között szolgáltak nagy áldással. Külön alkalom nyílt a magyarországi Kánaánbarátokkal való találkozásra is.

Nagy ajándék magyar népünk számára, hogy az Úr arra indította őket, hogy a Belső-Cserhátban elhelyezkedő kis százalékos faluban, Kutasón 2012 nyarán két Mária-nővér érkezésével magyar Kánaán-ágot indítsanak, és ily módon is folytassák tovább egész Közép-Európára kiterjedő szolgálatukat. A magyar Kánaán-ág indítása ügyét már hosszú évekkel ezelőtt Harkai Tamás és Nóra testvéreink szívére helyezte az Úr, az ő a hitharcuk és áldozatuk gyümölcse a kutasói épület-együttes, melyhez nagy területű kertes rész is tartozik.

Szívünk vágya, hogy egész országunk Kánaánná váljon!

Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy ez csak az egyes emberek Istenhez fordulásán, megtérésén, újjászületésén keresztül valósulhat meg. Ebben, az Isten népe minden egyes tagjára váró elhívásban, szolgálatban kívánnak a jövőben is részt venni a magyarországi Kánaánbarátok.

● CSATHÓ PÉTER

Az Anyaház-kápolna, épült Darmstadt város 2. világháborús romjainak tégláiból

A darmstadti nővérek szolgálata

Megtalálni a szétszórt nyáját, és visszavezetni abba az akolba, amelybe tartozik

A második világháború során *Mutter Basilea Schlink* (akkor még Dr. Klara Schlink), az Evangéliumi Mária-nővériség megalapítója széles körű tanítói szolgálatot folytatott szerte Németországban. Bátran hirdette, hogy Izrael Isten szövetségi népe, és nagyszerű jövő áll előttük. A náci megszállás alatt ez veszélyes üzenet volt, azonban a Biblia örök és változhatatlan szaván alapul. De a bűnbánat mélységes valósága csak akkor kezdett áttörni tanításában, amikor Darmstadt füstöl-gő romhalmazzá lett.

A megbocsátásnak és Jézus szeretetének megtapasztalása a leány imakör tagjait arra vezette, hogy életüket teljesen az Úr rendelkezésére bocsássák. Ennek az ébredésnek a következményeként alapította meg 1947-ben M. Basilea Schlink az Evangéliumi Mária-nővériséget. A kiengesztelődés és a zsidó néppel való kapcsolat helyreállítása lényeges része szolgálatunknak, amely túlmutat felekezeti és nemzeti határokon.

Nem tekinthetünk el attól az igazságtól, hogy népünknek egy fanatikus és elvakult kisebbsége nem kizárólagos felelőse a holokausztnak. A keresztyén közösség támogatása nélkül nem lett volna lehetséges az a népirtás, ami megtörtént. A talajt az egyház már régen előkészítette a keresztyén kor első évszázadainak zsinatai nyomán.

Azokat a zsidókat, akik hittek Jézusban, arra kényszerítették, hogy tagadják

meg zsidóságukat. Ez volt a feltétele keresztyénné válásuknak.

Pál írásai, amelyek a Római levél 11. fejezetében fogalmazódnak meg, figyelmen kívül maradtak. Az olajfa vad ágai, amelyek a szelíd olajfába oltattak, felfuvalkodtak, és azt kezdték tanítani és hinni, hogy ők kerültek az eredeti fa helyébe. Az egyház magát az Új Izraelnek kezdte hívni, és elszakadt zsidó gyökerétől.

Hosszú évszázadokra a behelyettesítési teológiának rettenetes és pusztító hatásai lettek a zsidó nép számára, amely abban érte el csúcspontját, amit a „végső megoldás” címszó alatt ismertünk meg – a holokausztban.

Ez a tan és gondolkodásmód a mai napig széles körökben elterjedt, mind a katolikus, mind pedig a protestáns egyházakban.

A történelmet átszövi Istennek a szabadításra vonatkozó terve, és ezt seholy

nem érhetjük jobban tetten, mint a választott nép, Izrael történelmében. Az évszázados száműzetés és üldöztetések ellenére a zsidók hűségesen megőrizték identitásukat. A porszemnyi kis nép létezése jele és világos bizonyítéka Isten hűséges voltának. Az 1960-as évektől kezdve további jelként megjelent, és azóta is növekszik azoknak a zsidóknak a száma, akik hisznek Jézusban. Az első tanítványokhoz hasonlóan ezek a messiási hívők megőrzik és élik zsidóságukat.

Elődeikkel ellentétben elutasítják a gondolatot, hogy a keresztyén világba asszimilálódnak. Bámulatos az a tény is, hogy a messiási mozgalomnak ez a növekedése NEM a missziós tevékenység eredménye. Jézus maga nyitja fel népe szemét, és úgy beszél hozzájuk, mint réges-régen azon az Emmaus felé vezető úton. Jézus helyre akarja állítani valódi arcát, valódi képét, és meg akarja mutatni valódi szeretetét, amit az egyházak az évszázadok során elhomályosítottak.

Isten céljai nem változnak. Nem tudjuk visszaforgatni az egyháztörténelem óráját, de azt megtehetjük, hogy sajátunkká tesszük Jézus szíve vágját. Segíthetünk Neki, hogy megtalálja szétszórt nyáját, hogy visszatérhessenek abba az akolba, ahová tartoznak (Jn 10,16). Az egyházak szakadásai sem tudnak addig begyógyulni, amíg ezt az eredeti szakadást nem gyógyítjuk be. Csak akkor lesznek az egység felé tett erőfeszítéseink sikeresek, ha ezt az eredeti sebet begyógyítjuk. Ekkor fogja a Krisztus népe megtalálni az utat az ősegyház egysége felé Jeruzsálemben, és akkor lesz olyan erős bizonyosságunk szava, amely egy elveszett világ felé közvetíteni tudja az Istenbe vetett élő hitet.

• JOELA KRÜGER NŐVÉR

Evangéliumi Mária-nővériség, Darmstadt, Németország

A magyar Schindler

Ocskay László rendkívüli tettével Budapesten 2500 üldözött férfit, nőt és gyermeket mentett meg a második világháború legvéresebb időszakában, az 1944–45-ös években.

A köznemesi családból származó katonatiszt a két világháború között a Magyar–Amerikai Olajipari Rt. képviselőjeként dolgozott, s osztrák, német kapcsolatokat is kialakított. Ezek némelyikét embermentő munkája idején hasznosította. 1944 nyarán a frissen felállított 101/359 munkaszázad parancsnoka lett. Eleinte a Síp utcában dolgoztak, majd áttették székhelyüket Zuglóba.

Az alakulat hivatalosan ruhagyűtéssel és javítással foglalkozott, ám a valóságban munkaszolgálatból, deportálásból szökött zsidó férfiakat vett állományába, s hivatalos papírokkal látta el őket. Ruhákat gyűjtöttek, illetve javítottak a fronton levő bajtársaknak. Mivel a század honvédségi állományba tartozott, a katonai raktárakból szabályosan vételezhettek élelmiszert, gyógyszert, s ebből az ostrom végéig meg tudott élni a két és fél ezres tömeg. Ez a hivatalos megbízás és Ocskay kiváló kapcsolatai tették lehetővé, hogy a katonai századnál jóval nagyobb létszámú menekülő elhelyezését, élelmezését, egészségügyi ellátását Budapesten szervezze meg, annak elle-

nére, hogy 1944 novemberében az ilyen „védett századokat” a nyugati határra hurcolták sáncmunkára.

A „munkaszázad” azonban felkelte a nyilasok figyelmét, nem akarták elismerni a fennhatósága alá tartozók védettségét. Többször megpróbálták a lakókat kifosztani, deportálni. A behatolás ellen Ocskay a leghatározottabban fellépett, előfordult, hogy csőre töltött fegyverrel fenyegette meg a nyilas osztagot. Megegyezett egy német SS-különítménnyel, amelynek tagjai őrzésük alá vonták az épületet. Az a különös helyzet alakult ki, az ott lakók döbbenetére, hogy a hazai sváb katonákból álló SS hajtotta el a razziazókat, és védte meg a magyar zsidókat a magyar nyilasoktól.

A jeruzsálemi Jad Vasem Intézet a Világ Igaza címet adományozta neki. Ezt azok a nemzsidók kaphatják meg, akik életük kockáztatásával zsidókat mentettek a második világháborúban. Erről emléktábla is tudósít a zuglói ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola (akkor Abonyi Utcai Zsidó Gimnázium) falán, melynek épületében az ún. **„Ruhagyűjtő Munkásszázad”** működött.

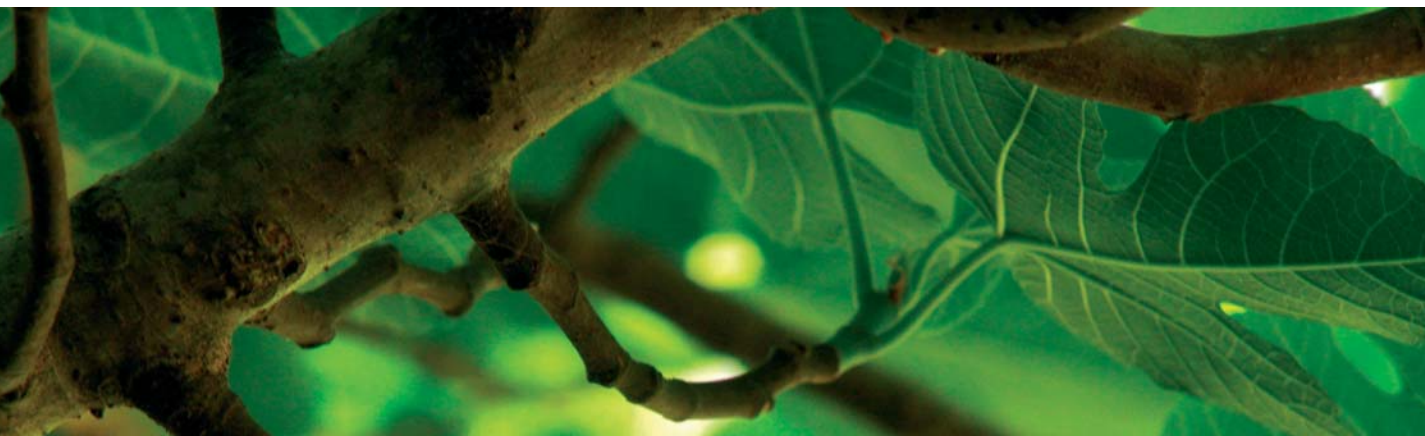
Ocskay László soha nem próbált előnyökhöz jutni kivételesen bátor tettéért. A szovjet csapatok bevonulása után menekülnie kellett Magyarországról. Horthysta katonatiszti múltja, imperialista kapcsolatai gyanússá tették, s ha 1947-ben családjával együtt

nem hagyja el az országot, valószínűleg elítélték volna. Az Egyesült Államokba ment, ahol éjjeliőrként dolgozott, s elfeledve halt meg 1966-ban.

A közelmúltban Fonyó Gergely rendezésében egyórás dokumentumfilm készült róla, *Ocskay László, az elfelejtett hős* címmel. Személye minden bizonnyal bekerül a XX. század legnagyobb magyarjai közé. A film alkotói bemutatják a korszak egyik igaz emberének életmentő tevékenységét, példát mutatva humanizmusból, hazaszeretetből, bátorságból minden nemzedék számára. • A. L.

ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola, akkor Abonyi Utcai Zsidó Gimnázium

A fügefa és az ország

Az evangélium jobb megértéséhez érdemes az egyes jeleneteket a maguk szövegykörnyezetében vizsgálni. A virágvasárnapi bevonulás utáni hétfőn zajlott a Megváltó és Izrael főpapjainak és véneinek vitája.

„Reggel, a városba visszatérőben, me-
éhezett. Látott az út mellett egy fügefát.
Odament hozzá, de csak leveleket talált rajta.
Erre így szólt: »Ne teremjen rajtad gyümölcs
soha többé!« A fügefa tüstént elszáradt.
Ennek láttára a tanítványok csodálkozva
kérdték: »Hogyan száradhatott el így
egyszerre a fügefa?« Jézus így felelt: »Ha
hitetek lesz, és nem kételkedtek, nemcsak azt
tehetitek meg, ami a fügefával történt, hanem,
ha ennek a hegynek azt mondjátok: Emel-
kedjél föl és vesd magad a tengerbe! – úgy
lesz. Bármit kértek bizalommal imádságtok-
ban, megkapjátok.«” (Mt 21,18–22) Az
ember és a Lét viszonyának alapja az
ember és Isten viszonya, amelynek
köldökzsínörja a hit.

„Ezután bement a temp-
lomba és tanított. Odaléptek
hozzá a főpapok meg a nép
vénei és megkérdezték: »Miféle
hatalommal teszed ezeket? Ki
adta neked a hatalmat ehhez?«” (23. vers)

Az innen következő beszédek Izrael
vezetői és az Üdvözítő között zajlanak.
Az ország nemzedékek óta római
gyarmat volt, de vallási tekintetben
önkormányzatot élvezett.

Mintha Nagycsütörtök éjszakájának
előképét látnánk. A főpapok és vének
kérdésének lényege: *Té vagy-e a Mes-
siás?* A kérdés csapda: ha a Názáreti
őnerőből ügyeskedik, szélhámos, akkor
ki kell végezni. Ha azt állítja, hogy az
Atyától kapta hatalmát, ő és az Atya
Egy, akkor hazudik és ismét méltó a
halálra.

Nagypéntek estéjére kiderült, hogy
a főtanácsból csak ketten – Nikodémus
és Arimátiai József léptek át a hatalmi-
politikai viszonyból az Üdvözítőben
való hitbe. Kajafás és táborá föláldozta:
„Jobb, hogy egy ember haljon meg a népért,
mintsem, hogy az egész nép elpusztuljon.”
(Jn 11,50) Krisztust megfeszítették.
A pusztulás meg a szétszórattatás a 66
és 73 közti zsidó háborúban, majd az

álmessias Bar Kohba fölkelése (132–135)
után bekövetkezett...

Most világosodik meg a fügefa meg-
átkozása! A virágvasárnapi bevonulás
után, hétfőn Jézus „látott messziről egy
zöldellő fügefát és elindult feléje, hátha talál
rajta valamit. De amikor odaért, csak le-
veleket talált rajta, mert még nem volt fü-
geérés ideje. Ekkor így szólt: »Senki se egyé-
k rólad gyümölcsöt soha többé.«” (Mk
11,13–14) **Gyümölcsöt követelt a fá-
tól, noha „nem volt még fügeérés
ideje”.** Nem tudta, mikor érik a füge?
A fügefa Izraelt jelenti: a választott
népnek mindig készen kell állnia, akár
alkalmasnak véli az időt, akár nem.

Az Újszövetség korának megnyílása-
val pedig nekünk, keresztényeknek
kell készen állnunk, hiszen választot-
tak lettünk a keresztségben. Isten
országa többé nem egy népé, hanem a
boldogoké, a szelídeké, az igaz-
ságszeretőké.

A két tárgyalás
közti különbség a
hatalomban és a
szabadságban van.
Nagypéntekre
virradóan Jézust
megkötözték,

verték, alázták. A tárgyalás célja az Igazság megismerése helyett a vádlott elítélése volt, hatalmi tett. A hangulat rettenetes lehetett: az udvaron hallgatózó Péter félelmében kényszer nélkül árulta el Mesterét.

„Jézus így válaszolt: »Én is kérdezek tőletek valamit. Ha megfeleltek rá, megmondom nektek, milyen hatalommal tesztek így.«”
 „»Honnan volt János keresztsége? A mennyből vagy az emberektől?« Azok tanakodni kezdtek egymás közt: »Ha azt mondjuk: a mennyből volt, azt feleli: hát akkor miért nem hittetek neki? Ha pedig azt mondjuk: az emberektől, félnünk kell a néptől, mert Jánost mindenki prófétának tartja.«”

Csupa gyakorlati érv hangzik el, hit sehol! „Ezért ezt a választ adták Jézusnak: Nem tudjuk.” „Akkor én sem mondom meg, milyen hatalommal tesztek így” – felelte ő. (Mt 21,24–27)

Jézus nem hagyta nyugton őket: „Mit gondoltok? Egy embernek két fia volt. Elment az elsőhöz – Izraelhez! – és így szólt: Fiam, menj ki ma dolgozni a szőlőbe. Megyek uram, felelte, de nem ment ki. Elment a másikhoz – az idegenhez – és őt is megkérte. Nem megyek, felelte, később azonban megbánta és kiment. Melyik teljesítette a kettő közül atyja akarátát? »A második«, válaszolták. Erre Jézus így szólt hozzájuk: »Bizony mondom nektek: a vámosok és az utcanők megelőznek titeket Isten országában.«”

(28–31. v.) A templomban mondja mindezt Izrael

vezetőinek, akik külsőleg buzgó istentiszteelők: böjtölnek, a parancsokat megtartják, Isten szavára bólogatnak, de aligha szeretik Őt. (Mt 23)

„Eljött ugyanis hozzátok János, hogy az igazság útjára vezessen, de nem hittetek neki. A vámosok és az utcanők hittek neki. Ti azonban ennek láttára sem tértek meg és nem hittetek.” (32. v.) **Nem elég születni: meg kell térni, szívből!**

„Halljatok egy másik példabeszédet. Volt egy gazdaember, aki szőlőt ültetett. Bekerítette sövénnyel, belül pedig taposógödöröt ásott és őrtornyot épített. Aztán bérbe adta szőlőmunkásoknak és elutazott. Amikor eljött a szüret, elküldte szolgálta a szőlőmunkásokhoz, hogy beszéljék a termést. Ám a szőlőmunkások nekiestek a szolgáknak; az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték. Erre más szolgákat küldött, többet, mint előbb.” (33–36. v.) A próféták hosszú sorát, Keresztelő Jánosig bezárólag.

„Azokkal ugyanúgy bántak. Végre fiát küldte hozzájuk, mert azt gondolta: a fiamat csak becsülni fogják.” (37. v.) Hiszen ő a Messiás! „A szőlőmunkások azonban a fiú láttára így biztatták egymást: itt az örökös! Rajta, öljük meg, és miénk lesz az öröksége. Nekiestek tehát, kidobták a szőlőből és megölték.” (38–39. v.)

„Ezért mondom nektek: elveszítitek Isten országát, és olyan nép kapja, mely megtermi gyümölcsét.”

Nem kétséges, hogy kiről van szó: négy nap múlva beteljesedtek a Megváltó szavai: a főpapok és vének „kidobták a szőlőből”, Izrael közösségéből az „örökös”, az Isten Fiát, és halálra, a rómaiak kezére adták.

„Amikor eljön a szőlő ura, vajon mit tesz a szőlőmunkásokkal?” Maguk Izrael vezetői mondták ki az ítéletet: „A gonoszokkal el fog bántani, felelték, és szőlőjét más szőlőmunkásoknak adja bérbe, akik idejében beszolgáltatják a termést.” (40–41. v.)

Jézus így szólt hozzájuk: „Sohasem olvastátok az Írásban: A kő, amit az építők megvetettek, szegletkövé lett. Az Úr művelte ezeket, csodálatos szemünk előtt, amit cselekedett. Ezért mondom nektek: elveszítitek Isten országát, és olyan nép kapja, mely megtermi gyümölcsét.” (42–43. v.)

A választott nép fája már megteremte gyümölcsét: az Úr ígérete beteljesült, az Üdvözítő eljött – a fügefának nincs több teremnívalója. Pótmegváltásról a próféták nem jövendölnek, ilyesmit Ő sem tanít. Végtelen szeretetét és megbocsátó kegyelmét hirdeti.

Szigorú figyelmeztetése így zárult: „Mindaz, aki e köre esik, összezúzza magát, akire viszont rázuhan, azt szétmorzsolja. E példabeszédek hal-

latára a főpapok és farizeusok megértették, hogy róluk volt szó.” (44–45. v.)

Istenben hinni = szabadnak lenni = nem félni.

● CZAKÓ GÁBOR

Zsidó keresztyénség – keresztyén zsidóság

I. Aki a zsidóságról Isten igéje alapján szól, annak először is az Istentől nekik adatott előnyről kell bizonyóságot tenni. Luther a Római levél magyarázatában Pállal együtt kérdezi: „Mi tehát a zsidók előnye?” (Róm 3,1)

1. „*Sok*.” (Róm 3,2) Többek között elsőséget jelent, mely hasznos.

2. „*Minden szempontból*.” (Róm 3,2) Az elsőség hasznosságának a megerősítése: „*Akik izráeliták, akiké a fiúság és a dicsőség, a szövetségek és a törvényadás, az istentisztelet és az ígéretek... és akik közül származik Krisztus test szerint*”. (Róm 9,4–5)

3. „*Elsősorban*.” (Róm 3,2) Első, akit Isten az első helyre tesz.

4. „*Isten rájuk bízta igéit*.” (Róm 3,2) Ezt a pogányok éppoly kevésbé kapták, mint a többi nép, ahogyan a Zsoltárok 147, 19–20-ban olvassuk: „*Kijelentette igéjét Jákóbnak, rendelkezését és törvényeit Izráelnek. Egyetlen néppel sem bánt így*.”

5. „*Bízta*”, mert Isten valamennyi igéje csak hitben fogadható el. Minden zsidó megkapta az ígéretet, még akkor is, ha nem mindegyikük fogadta be.

6. „*Igét*”, vagyis az ígéret üzenetét, ahogyan a már idézett Róm 9,4 mondja.

7. „*Rájuk*.” Mindez a zsidókra és a körülmetéltekre vonatkozik az első vers értelmében. Ahogyan a Róma 15,8–9 szerint is hangzik: „*Krisztus a zsidóság szolgálójává lett*.”

II. Aki a zsidóságról szól, nem teheti meg, hogy ne beszéljen a

keresztyénektől való elkülönülésükről.

A zsidóság évszázadok óta a maga útját járja. Az elkülönülés a két vallás ünnepeiben fejeződik ki a legszembeütőbbben. A zsidóság legfontosabb ünnepei: a páska vagy kovásztalan kenyerek ünnepe (1); a pünkösd vagy hetek ünnepe (2); a kürtzengés vagy újhold (újév) ünnepe (3); a nagy engesztelés ünnepe, az „ünnepek ünnepe” (4); a lombsátor ünnepe (5); a gyertyagyújtás, a hanuka

ünnepe (6); és a púrim ünnepe (7). A keresztyénség legjelesebb ünnepei: karácsony (1); vízkereszt (2); böjt (3); nagycsütörtök (4); nagypéntek (5); húsvét (6); pünkösd (7). Közös vezérlő elv mindkét esetben a hit, amely közös nevezőnk is lehetne, habár a hívő ritka, mint a fehér holló. Ezért kesereg Pál, mert „*nem mindenki engedelmeskedett az evangéliumnak*”. (Róm 10,16) Ezt kéri számon Jézus is: „*De amikor eljön az Emberfia, vajon talál-e hitet a*

földön?” (Lk 18,8) Senkit nem szégyenít meg a hit, mert mindenkit az első helyre tesz, akár az utolsót is. Ugyanakkor a hitetlenség megszégyenít, mert mindenkit az utolsó helyre tesz, akár az elsőt is! Pál apostol Ézsaiást idézve zsidóknak és keresztyéneknek együtt tanítja: „*Aki hisz öbenne, nem szégyenül meg*.” (Róm 9,33)

III. A közös gyökér tehát kétségbevonhatatlan. Volt idő, amikor az Ószövetséget próbálták „lehántani” az újról. Napjaink nagy kísértése ennek éppen a fordítottja: ma az Újtestamentumot kísérlik meg elváltatni az Ótól, pedig e kétőre is érvényes: „*Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza*” (Mk 10,9). Az Ószövetség és az Újtestamentum nem egyszerűen két egybekötött könyv, hanem az Isten Szentleke által egybeszerkesztett „Írás”.

A hét ismert szövetség közös gyökér! Melyek ezek? 1. Az édeni szövetség (1Móz 3,15); 2. a Nóéval kötött szövetség (1Móz 9,9); 3. az Ábrahám-mal kötött szövetség (1Móz 15,18); 4. a Sínai-szövetség, amelyben Isten Izraelt tulajdon népének jelenti ki (2Móz 19,5–6); 5. a lévitaszövetség (4Móz 25,12–13); 6. a Dáviddal kötött szövetség (2Sám 23,5); 7. a próféták által megjövendölt új szövetség (Jer 31,31; Ézs 42,6; Ézs 49,8 és Zsid 7,22; Zsid 8,6–13; 2Kor 3,6–18). Az első emberek „csak” segítséggül hívták az Úr nevét. Énók és Nóé az Istennel járt. Aki az Írások szerint először

Az elkülönülés a két vallás ünnepeiben fejeződik ki a legszembetűnőbben.

hitt (íme, újra itt az előny!): Ábrahám volt. Elsőségük tehát a hit útján is kétségbevonhatatlan, mert az út Ábrahámmal, a hit atyjával kezdődött.

IV. Közelebb is kerülhetnénk egymáshoz, ha mindkét részről a hitre összpontosítanánk. Az egyház (Luther szerinti) hét ismertetőjegye: Isten ígéje (1), a keresztség (2), az úrvacsora (3), a kulcsok hatalma (4), hivatalos szolgálak (5), imádság (6), szenvedés (7). Ezek közül Isten ígéje, az imádság és a szenvedés kezdettől fogva közös az üdvtörténeti úton. Luther következtetése pedig a mai napig sziklaszilárdan áll: „Senki nem lehet zsidó, hacsak nem lélek szerint”! Ezért mondja Pál apostol: „*Nem az részesül dicséretben, aki külsőleg zsidó, aki testén külsőleg van körülmetélve, hanem az részesül dicséretben – mégpedig nem emberektől, hanem Istentől – aki belsejében zsidó, aki nem betű szerint, hanem szívében a Lélek által van körülmetélve.*” (Róm 2,28–29)

V. Tehát a lélek szerinti zsidóság „a” zsidóság, mert „a lélek az, aki életre kelt, a test nem használ semmit.” (Jn 6,63) Aki nem hisz, Isten

előtt nem lehet zsidó. Habár jól tudjuk, hogy még a test szerinti, a nem hívó zsidóságot sem vetette el Isten végelesen! „*Eljön Sionból a Megváltó, eltávolítja a hitetlenséget Jákób házából.*” (Róm 11,26) Másrészt mindenki, *aki hisz*, Isten előtt – lélek szerint – zsidó. A választóvonal tehát ott húzódik, hogy ki az, aki hisz, és ki az, aki nem! Isten soha nem rejtette véka alá szívindulatát: „*Az Úr szereti Izráelt*” (1Kir 10,9), és: „*Jó az Isten Izráelhez, a tiszta szívűekhez.*” (Zsolt 73,1)

VI. Végül nem kerülhető meg az a szomorú tény (amely miatt Pál apostol is szomorkodik Róm 9,2 szerint), hogy „többségükben nem lelte kedvét az Isten.” (1Kor 10,5) Elsősorban a Jézussal szembeni, de a korábbi hitetlenségük miatt is: „Uram, ki hitt a mi beszédünknek?” (Ézs 53,1) Ez a bökkenő! Istennél azonban a végeredmény soha nem a megsemmisülés! „*Meghagytam magamnak hétezer férfit, akik nem hajtottak térket a Baálnak*” – hívja föl Illés figyelmét az Úr a maradékra (1Kir 19,18). Az Atyaisten „nagy jókedve”, illetve az Isten népe miatti szomorúsága nem hangulatkérdés, hanem hit és hitet-

lenség isteni megítéltetése! A zsidóság és a keresztyénség közös tapasztalata, hogy az üdvtörténetben Isten mindig megtorolta a hitetlenséget, ezzel együtt mindig megtartott magának egy kis „maradékot”, azokat, akiket kiválasztott, akik hittek a beszédének, akik befogadták őt.

VII. Ki tehát Isten népe a Szentírás szerint? 1. A szabadítás népe: „*Mert az üdvösség a zsidók közül támad.*” (Jn 4,22) 2. Szabad nép: „*Soha nem voltunk szolgálói senkinek.*” (Jn 8,33) 3. A szövetség népe: „*Visszaemlékezett Isten a szövetségére.*” (2Móz 2,24) 4. Szeretett nép: „*Mivel az Úr szereti Izráelt.*” (1Kir 10,9) 5. Szent nép: Mert „*csodálatos az Isten szentjeiben!*” (Zsolt 68,36 – Luther fordítása.) 6. A szomorúság népe: „*Mert nem tartoznak mind Izráelhez.*” (Róm 9,6) 7. A szombat népe: „*A szombati nyugalom még ezután vár az Isten népére.*” (Zsid 4,9)

„*Csak Istenben csendesül el lelkem, tőle kapok segítséget.*” (Zsolt 62,2) Ez Dávid zsoldára. Azé a Dávidé, akitől a zsidóság a Messiását várja, akitől Jézus test szerint származott, akit a keresztyének Dávid fiának és Urának vallanak!

• WELTLER SÁNDOR

A zsidóság Bibliája,

Isten gondviselésének jele, hogy figyelemmel kíséri a zsidóság sorsát, és közvetlenül is beleszól életükbe, igazgatja lábukat a helyes útra: „*Vannak, akik bolyongtak a pusztában, úttalan utakon, nem találtak lakott várost. Éheztek is, szomjaztak is, elcsüggedt a lelkük. De az ÚRhoz kiáltottak nyomorúságukban, és kimentette őket szorult helyzetükből. A helyes útra vezette őket, hogy lakott városba jussanak. Adjanak most hálát az ÚRnak szeretetéért, az emberekkel tett csodáiért, mert megtatta a szomjazókat, és jól tartotta az éhezőket.*” (Zsolt 107,4–9) Ez a buzdítás határozza meg a zsidóság hitét és éleletszemléletét kezdettől fogva napjainkig.

A múlt homályába vesző történetek leírását számtalan nemzetségtábla szakítja meg. Ezekből tudjuk meg, hogy *Sém* utódja *Arám*, majd egy másik ágon Héber, akinek családjából származnak az ősatyák *Ábrahám*tól *Jákóbig*. Az ő tizenkét fiától születtek *Israel* törzseinek tagjai. „*Bolyongó arámi volt az ősem, aki lement Egyiptomba, és jócevény volt ott kevesedmagával, de nagy, erős és hatalmas néppé lett ott.*” (5Móz 26,5)

Rövid ideig hébereknek nevezi őket az Ószövetség, de az egységes királyság létrejötte után már *Israelként* említi. Az ország kettészakadását követően ez a név negatív fogalommal válik, és *Júdával* szemben mindig az Úrtól elfordult népet jellemzi. Bár a próféciák a déli országrész bukását is előrevetítik, mégis *Júda* marad a példa Izrael számára.

Izrael társadalmának berendezkedését a törvényhez (Tórához) való viszony alapozza meg. A bírák történetei megmutatják a nép hűtlenségének következményeit. A megtérés azonban minden esetben megnyitja a szabadulás útját. A krónikások azokat a királyokat dicsérik, akik az Úr rendelkezéseit követik. Jó és rossz az Úrral való kapcsolat függvénye.

A törvények a társadalom minden egyes tagja számára kötelezőek voltak.

Életritusukat megszabta az ünnepek, áldozatok, imádságok szigorú rendje, a rituális előírások megtartása. A királyság korának zűrzavaros időszakában nem volt könnyű megmaradni az Úr útján.

A babiloni fogság, majd a szabadulás kovácsolta össze újra Isten népét, de önállóságuk nem maradt fenn sokáig. *Nagy Sándor* birodalma, majd *Róma* vonta uralma alá, és a jeruzsálemi templom pusztulását követően szóródott szét a zsidóság az egész világon. Azóta beszélünk a judaizmus koráról és a *diaszpóráról*.

Jézus ebben a környezetben végezte küldetését, amely továbbra is meggyőződéssel vallotta az ősi ígéretet (5Móz 19,8). Ez a magabiztosság volt jellemző az Újszövetség zsidóságára. **Nemzeti öntudatukat, politikai céljaikat és hétköznapi vallásosságukat áthatotta a prófétai szemlélet: az a reménység,**

a Biblia zsidósága

hogyan az Úr visszaszerzi nekik ősi jussukat.

Jézus tanításai sokszor megítélik kora zsidóságának magatartását. Ez a kritika sohasem vallásosságuk ellen szól, hanem annak képmutató gyakorlása ellen. Jézus nem azért jött, hogy eltörölje a törvényt, hanem hogy a törvény uralma után elhozza az evangélium szabadságát, és így töltse be a törvényt (Mt 5, 17). Pál – Jézus szolgálatára utalva – így fogalmaz: „A szerzetet tehát a törvény betöltése.” (Róm 13,10)

Bár az első keresztyének egyre inkább elhatárolódtak a zsidóságtól, nem feledkeztek meg missziói feladatukról, és azon munkálkodtak, hogy a választott

nép is megtalálja Jézusban a Messiást. Ezt a törekvést dokumentálja

Az apostolok cselekedetei, valamint A zsidókhoz írt levél.

A Biblia zsidósága tehát Isten választott népe maradt. Ahogy Péter szavaiból kitűnik: „Tudja meg tehát Izrael egész háza teljes bizonyossággal, hogy Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten: azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek.” (ApCsel 2,36) Meggyőződése, hogy az evangéliumnak a zsidóságon keresztül kell eljutnia a pogányokhoz. Pál ezért indult el missziói útjaira: „Bizonyosságot tettem zsidóknak is, meg görögöknek is az Istenhez való megtérésről és a mi Urunkban, Jézusban való hitről.” (ApCsel 20,21) Sokan Krisztus követőivé lettek, de a zsidóság továbbra is megőrizte egyedülálló hitvallását, annak jellegzetes különöségeivel együtt.

Ma is együtt él zsidóság és keresztyénység. Bibliánk nagy része közös. Ugyanazokat a mondatokat olvassuk, de más üzenetet találunk benne.

Miben más a zsidóság Bibliája? Az Ószövetség iratai nem egyforma súllyal jelennek meg vallásos gyakorlatukban. Mindenek fölül emelkedik a Tóra, amit ők ugyan Törvénynek neveznek, mégis inkább útmutatást, isteni vezetést értenek alatta. Nem tiltásokat látnak benne, hanem Isten jó akaratát, amelyben nap mint nap gyönyörködnek. *Ez az ő isteniszeteletük.* Így fogalmaz az 1. zsolttár: „Boldog ember az, aki az ÚR törvényében gyönyörködik, és az ő törvényéről elmélkedik éjjel-nappal”. Így kapcsolódik Bibliájuk legszen-

tebb részéhez az Iratok gyűjteménye, amely a törvény hétköznapi alkalmazásában segíti őket.

Érdekes története van a prófétai iratok használatának. A hagyomány szerint

Kr. e. 168 táján *Antiokhosz Epiphanész* betiltotta a Tóra felolvasását. Ekkor hasonló tartalmú prófétai szakaszokat választottak az ünnepekhez. Később, amikor ez a tiltás megszűnt, a Tóra verseihez illesztették azok magyarázataként.

A zsidóság ma is így használja Bibliáját. Nemcsak forgatja, alkalmazza is. Modern világunkban furcsának tűnik az ősi hagyományok következetes őrzése, az étkezési és szombatnapi előírások szigorú megtartása. A hívő zsidó számára azonban nincs kompromisszum. Ha a törvény tiltja a munkát, akkor még a lift hívógombját sem nyomja meg.

A tanítás komolyan vétele pedig irigylésre méltó mindannyiunk számára. Vajon van-e annyi keresztyén édesapa a világon, aki olyan részletesen elmondja családjá tagjainak Jézus születése történetét a karácsonyfa alatt, mint ahány zsidó családfő elmondja Izrael szabadulásának történetét a széderesti páskavacsorán?

A zsidóság – szoktuk mondani – „megrekedt” a törvénynél. Azt viszont következetesen tanulmányozza, gyönyörködik benne, tanítja, átadja nemzedékről nemzedékre; s ami még fontosabb: hétköznapijában is gyakorolja. Mennyivel inkább így kell lennie köztünk,

akik nem a törvény uralma alatt élünk, hanem az evangélium szabadságában!

• VETŐ ISTVÁN

Tíz prófécia és a mai Izrael

1. Izrael győz ellenségei felett: Izrael állam megalapítása 1948-ban legalábbis egy nagy lépés ebbe az irányba.

„Keresed, és nem találod azokat, akik téged támadnak. Megsemmisülnek teljesen, akik ellened harcolnak. Mert én, az Úr, a te Istened, erősen fogom jobb kezemet, és ezt mondom neked: Ne félj, én megsegítlek! Ne félj, férgeske Jákób, maroknyi Izrael! Én megsegítlek – így szól az Úr, a te megváltód, Izrael Szentje.” (Ézs 41,12–14: kb. Kr. e. 700 és 680 között íródott)

2. Izrael romjait újjáépítik, a földet rekultiválják.

„Azon a napon fölállítom Dávid összedőlő sátorát, kijavítom réseit, helyreállítom romjait, fölépítem, és olyan lesz, mint hajdan. Eljön majd az idő – így szól az Úr –, amikor nyomon követi a szántó az aratót, a szőlőtáposó a magvetőt. Must csurog a hegyekről, és ömlik a halmokról.” (Ám 9,11.13: Kr. e. 750 körül íródott)

3. Izraelnek jól megy a sora. Izrael gazdagsága messze meghaladja a környező országokét, bár természeti kincsekben jóval szegényebb.

„Megszaporítom rajtatok az embereket és az állatokat, sokasodni és szaporodni fognak. Úgy telepítem le őket, mint hajdan, és több jót tesztek veletek, mint azelőtt. Akkor megtudjátok, hogy én vagyok az Úr.” (Ez 36,11: kb. Kr. e. 593 és 571 között íródott)

4. A modern Izrael nagy hangsúlyt fektetett a sivatagos föld termővé tételére, ezért világszínvonalú technológiájú öntözőrendszerekkel biztosítják a vízellátást.

„A kopár hegyeken folyókat fakasztok, a völgyek mélyén forrásokat, a pusztát bővizű tóvá változ-

tatom és a szomjú földet vizek forrásává. A pusztában cédrust növeszték meg akácot, mirtuszt és olajfát. A pusztaságba borókafenyőt ültettek, kőrísfát meg ciprust. Haad lássák, és haad tudják meg, vegyék észre, és értsék meg, hogy az Úr keze vitte ezt végbe, Izrael Szentje teremtetta!” (Ézs 41,18–20: kb. Kr. e. 700 és 680 között íródott)

5. Izrael terményeit számos országba exportálja.

„A jövőben gyökeret ver Jákób, virágozni, virulni fog Izrael, termésével elárasztja a világot.” (Ézs 27,6: Kr. e. 700 és 680 között íródott)

6. A jeruzsálemi templomhegy két-ségkívül az egyik, ha nem a legfontosabb vallási helyszín ma a világon, még akkor is, ha a templomhegyen mecset áll. Az egykori templomból megmaradt egyetlen fal a Siratófal, amely zsidók és keresztyének millióit vonzza, hogy imáikat ott mondják el. A mecsetbe természetesen iszlám hívők özönlének. Nincs más Jeruzsálemhez fogható város, amely három ilyen ókori vallás szent helye lenne.

„Az utolsó napokban az Úr házának hegye szilárdan fog állni a hegyek tetején. Kimagaslík a halmok közül, és özönlének hozzá a népek.” (Mik 4,1: kb. Kr. e. 750 és 686 között íródott)

7. Egyiptom nem uralkodik többé más országok felett, bár a prófécia elhangzása idején még nagyhatalomnak számított.

Azóta többször került mások uralma alá, de ma független állam. A modern Izraelt háromszor támadta meg (1948., 1967. és 1973.), de dominanciára való törekvése mindannyiszor kudarcot vallott. „Jóra fordítom Egyiptom sorsát; visszahozom

őket Patrósze földjére, eredeti hazájukba, és ott alacsonyrendű királyság lesznek. Alacsonyabb rendű lesz más királyságoknál, nem tud többé a népek fölé emelkedni. Kicsivé teszem őket, hogy ne uralkodhassanak a népeken.” (Ez 29,14–15: Kr. e. 593 és 571 között íródott)

8. Zakariás próféciája, miszerint a zsidók újra visszakapják Jeruzsálemet, a babiloni fogságból való visszatéréssel is beteljesedett, de az újkori Izrael létrejöttével még egyszer.

„Ezt mondja a Seregek Ura: Én kiszabadítom népemet napkelet földjéről és napnyugat földjéről. Hazahozom őket, és Jeruzsálemben laknak; az én népem lesznek, én pedig Istenuk leszek, valósággal és igazán.” (Zak 8,7–8: Kr. e. 520 és 518 között íródott)

9. Izrael kopár földje olyan lesz, mint az Éden: a rekultiváció és öntözőrendszer a már említett módon való kiépítésének köszönhetően meg is valósult.

„Bizony, megvigasztalja Siont az Úr, megvigasztalja összes romjait. Olyanná teszi pusztaságát, mint az Éden, kopár földjét, mint az Úr kertje. Boldog örvendezés lesz majd benne, magasztalás és hangos zsoltárének.” (Ézs 51,3: kb. Kr. e. 700 és 680 között íródott)

10. Izrael gyermekei visszatérnek a négy égtáj felől. Hosszú évek politikai nyomásgyakorlása tette lehetővé csak az 1980-as évekre, hogy a zsidók északról (Szovjetunió) és délről (Etiópia) is visszatérjenek Izraelbe.

„Ne félj, mert én veled vagyok! Napkeletről visszahozom gyermekeidet, és napnyugatról összegyűjtelek. Ezt mondom északnak: Add ide! – és délnak: Ne tartsd fogva! Hozd ide fiaimat a messzeségből, leányaimat a föld végéről.” (Ézs 43,5–6: kb. Kr. e. 700 és 680 között íródott)

Fordította: Kis Ferenc Balázs

Forrás:

http://www.therefinersfire.org/recent_prophecy.htm

Ég a mécses!

2005-ben Izraelben jártam. Első állomásunk Jáfóban volt. Az Immánuel gyülekezet vendégházában szálltunk meg. Utunk egyik fő célja a Messiás-hívó közösségek megismerése volt. Természetesen a másnapi istentiszteleten is részt vettünk. A norvég evangélikus misszió hozta létre a gyülekezetet, de mára már evangélikus tanítás-beli alapokon álló, szinte önálló messiási gyülekezet ez.

Hagyományos a templom külseje, de mindjárt föltűnik, hogy nincs a tornyán kereszt és semmiféle jelzés. Belépve a templom nagyon kellemes érzést nyújt, az Úr jelenlétét érezhetjük. A régi, németek által épített templom belsejét azonban teljesen átalakították. Megszüntették a szószéket és modern oltárt készítettek. Az oltáron pedig egy váza virág, egy nyitott Biblia és egy hétkarú mécses van. Sehol egy keresztyén szimbólum. Hogy lehet ez? Vendéglátónk megmagyarázza: a keresztyén külsőségek eltaszítanak sok zsidó érdeklődőt. A kereszt is sokszor a keresztyének által történt negatív eseményekre utalnak az ő számukra. Ezért a misszióknak, a zsidókhoz való közeledésnek egy más útját választották. Magukat Messiás-hívóknak nevezik, és istentiszteleteiken kívül orgonakoncerteket, előadásokat rendeznek templomukban, és ezzel hívják föl az emberek figyelmét arra, hogy kik is ők. Ott a nyitott Biblia, és hangzik az Ige. Számomra legérdekesebb a hétágú mécses volt az oltáron. Vezetőnk hangsúlyozta, hogy mit jelent ez. A zsidó közösségekben is ott van

a mécses, de nem ég a lángja, mert még várják a Messiás eljövetelét, és csak ha ez megtörtént, akkor gyújtják majd meg. Itt pedig ég a mécses. A kimondatlan misztérió nyomán is arra gondolnak a látogatók: Ezek szerint talán mégis eljött már a Messiás? És megindul a beszélgetés az Úr Jézus személyéről. Ezután előadásokra járhatnak, a közösségbe is eljönnek, és ha nyitott a szívük, vannak közülük olyanok is, akik fölismerik Krisztusban közös, egyetlen megváltónkat, akit így neveznek: Jesúá Hamesíjáh.

Szeretjük Isten választott népét, és azt szeretnénk mi is, hogy minél többen juszanak élő hitre az Úrban. Imádkozhatunk értük, és itthon is találkozhatunk velük. A szeretet és a találcsony bizonyágtétel megtermi a maga gyümölcsét. Egyre többen jönnek Jézushoz. Izraelben is sok Messiás-hívó gyülekezet alakult és végzi a maga bizonyágtévé szolgálataát. Egyik idősothonukban egy magyar származású igen idős nénnel is találkozunk. Kimenetele, a második világháború óta senkivel sem beszélt magyarul, de tökéletesen elbeszélgettünk. Elmondta, hogy ő hogyan lett a Messiásban hívó emberré. Amíg tanulmányoztuk az otthon működését és hallgattuk munkájuk alapelveit, ez a néni, kicsit csoszogva, de végig utánunk jött és nagy szeretettel kísért bennünket. Megható volt a vele való találkozás és minden nehéz és örömteli élménye is.

Azért írom e sorokat, hogy te is, kedves olvasó, kedvet és biztatást kapj Isten népének szeretetére és a közöttük való, ötletekkel teli, buzgó szolgálatra. Hogy a keresztyének és a Messiás-hívók egy szívvel-lélekkel magasztalhassák mindnyájunk Megváltóját.

• SZÉLL BULCSÚ

Dabru Emet

Zsidó nyilatkozat a keresztyénekről és a keresztyénségről

Az utóbbi években a zsidóság és keresztyénség viszonyában határozott és egyben példátlan változás ment végbe. A zsidó száműzetés közel két évezrede során a keresztyének hajlottak arra, hogy a judaizmust elbukott vallásként kezeljék, vagy legfeljebb olyan vallásként, amely a keresztyénség számára készítette elő az utat, és abban teljesedett ki. A holokauszt óta eltelt évtizedekben azonban a keresztyénség rendkívüli módon változott. Mind több hivatalos egyházi testület – római katolikus csakúgy, mint protestáns – nyilatkozatban fejezi ki büntudatát a zsidókat és a judaizmust illető keresztyén bánásmód miatt. Ezek a nyilatkozatok kijelentik továbbá, hogy a keresztyén tanítást és igehirdetést meg lehet és meg is kell újítani, elismerve Isten tartós szövetségét a zsidó néppel és méltatva a judaizmus hozzájárulását a világ civilizációjához és magához a keresztyén hithez. Meggyőződésünk szerint

ezek a változások megérdemelnek egy jól átgondolt zsidó választ. Csak a magunk nevében beszélve – zsidó tudósok felekezeti közeli csoportjaként – úgy hisszük, itt az ideje, hogy a zsidók megismerjék a judaizmus megbecsülésére tett keresztyén lépéseket. Úgy hisszük, itt az ideje, hogy a zsidók átgondolják, hogy mit mondhat most a judaizmus a keresztyénségről. Első lépésként nyolc rövid tételt ajánlunk megfontolásra arról, hogy zsidók és keresztyének miként viszonyulhatnak egymáshoz.

Zsidók és keresztyének ugyanazt az Istent imádják. A keresztyénség megjelenése előtt Izrael Istenének egyetlen imádói a zsidók voltak. Azonban Ábrahám, Izsák és Jákób Istenét, ég és föld teremtetőjét a keresztyének is imádják. Habár az imádat keresztyén módja a zsidók számára nem járható vallási forma, zsidó teológusként örvendünk annak, hogy a keresztyénség által emberek

százmilliói kerültek kapcsolatba Izrael Istenével.

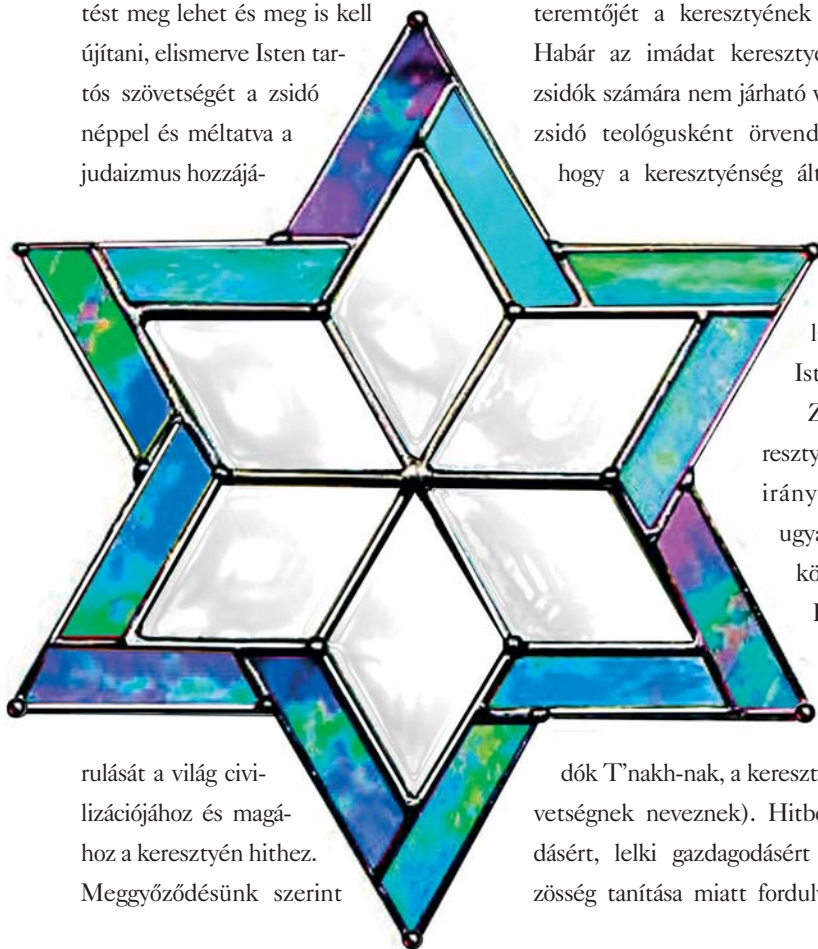
Zsidók és keresztyének hiteles iránymutatásért ugyanahhoz a könyvhöz, a Bibliához fordulnak (amelyet a zsidók T'nakh-nak, a keresztyének Ószövetségnek neveznek).

Hitbeli tájékozódásért, lelki gazdagodásért vagy a közösség tanítása miatt fordulva hozzá mi

mindannyian hasonló tanulságot nyerünk belőle: Isten teremtette meg és tartja fenn a világmindenséget; Isten lépett szövetségre Izrael népével, Isten kinyilatkoztatott szava vezeti Izraelt az igaz életre; és Isten fogja végül üdvözíteni Izraelt és az egész világot. Mégis zsidók és keresztyének a Biblia sok helyét különbözőképp magyarázzák. Ezeket a különbségeket mindig tiszteletben kell tartani.

A keresztyének tiszteletben tudják tartani a zsidó népnek Izrael földjére vonatkozó igényét. A zsidóság számára a holokauszt óta a legjelentősebb esemény a zsidó állam újraalapítása volt az Ígéret földjén. Bibliái alapú vallás tagjaiként a keresztyének elfogadják, hogy Izrael a zsidóknak ígértetett – és adatott – mint a köztük és Isten között megkötött szövetség kézzelfogható, valóságos középpontja. Sok keresztyén támogatja Izrael államot, mégpedig a politikánál sokkal mélyebb okokból. Mint zsidók nagyra értékeljük ezt a támogatást. Mi is elismerjük, hogy a zsidó hagyomány igazságos bánásmódot követel a zsidó államban lakó valamennyi nemzsidóval szemben.

Zsidók és keresztyének elfogadják a Tóra erkölcsi elveit. Ezekben központi helyen áll a minden embert megillető sérthetetlenség és méltóság. Mindannyian Isten képére vagyunk teremtve. Ez a közös erkölcsi értékrend lehet az alapja a két közösség megjavuló kapcsolatának. És ez lehet az alapja az egész emberiség előtti igazi tanúságtételnek is: embertársaink életének javításával, továbbá a kiállással a mindnyájunknak ártó, mindnyájunkat lealacsonyító erkölcstelenséggel és bálványimádással szemben. Erre a tanúságtételre különösképpen is szükség van az

szólásait a világ civilizációjához és magához a keresztyén hithez. Meggyőződésünk szerint

elmúlt évszázad példátlan szörnyűségei után.

A náciizmus nem volt keresztyén jelenség. A keresztyén antijudaizmus és a zsidók elleni keresztyén erőszak hosszú történelme nélkül a náci ideológia nem nyerhetett volna teret és nem lett volna kivitelezhető. Sok keresztyén részt vett a zsidók elleni náci atrocitásokban, vagy legalábbis rokonszenvezett azokkal. Más keresztyének pedig nem tiltakoztak eléggé ezen atrocitások ellen. De a náciizmus maga nem volt a keresztyénség szükségszerű következménye. Ha a zsidók teljes megsemmisítésének náci törekvése eredményes lett volna, e gyilkos düh még közvetlenebbül irányult volna a keresztyének felé. Hálával tekintünk azokra a keresztyénekre, akik a náci rezsim idején életüket kockáztatták vagy áldozták azért, hogy zsidókat mentsenek meg. Mindezeket tudva bátorítjuk a keresztyén teológia jelenkori munkálkodásának folytatását, a judaizmus és a zsidó nép megvételének egyértelmű elutasítására. Nagyra értékeljük azokat a keresztyéneket, akik visszautasítják a megvetés tanítását, és nem hibáztatjuk őket az őseik által elkövetett bűnökért.

Az emberileg összeegyeztethetetlen különbség zsidók és keresztyének között nem fog megoldódni, amíg Isten nem váltja meg a világot, ahogy az az Írásokban meg van ígérve. A keresztyének Istent Jézus Krisztus által és a keresztyén hagyomány szerint ismerik és szolgálják. A zsidók Istent a Tóra és a zsidó hagyomány szerint ismerik és szolgálják. Ez a különbség nem oldható fel, ha az egyik közösség azt állítja, hogy hívebben értelmezi az Írást, mint a másik, sem pedig ha politikai hatalmat gyakorol a másik felett. A zsidók tiszteletben tudják tartani a keresztyéneknek saját kinyilatkoztatásukhoz való hűségét; hasonlóképp elvárjuk, hogy a keresztyének tiszteljék hűségünket a magunk kinyi-

latkoztatásához. Egyikük sem kényszeríthető arra, hogy helyeselje a másik közösség tanítását.

A keresztyének és zsidók közötti új kapcsolat nem fogja meggyengíteni a zsidóság valósággyakorlását. A javulás nem fogja felgyorsítani azt a kulturális és vallási asszimilációt, amelytől a zsidók okkal félnek. Nem fogja megváltoztatni a hagyományos zsidó istentiszteleti formákat, sem megnövelni a zsidók és a nemzsidók közötti vegyesházasságokat, sem több zsidót rávenni arra, hogy keresztyén hitre térjen, sem pedig a judaizmusnak és a keresztyénségnek egy hamis keverékét létrehozni. Tiszteljük a keresztyénséget, mint olyan hitet, amely a judaizmuson belül jött létre, és amelyhez még mindig jelentős kapcsolatok fűzik. Nem tekintjük azonban a judaizmus folytatásának. És csak akkor tudjuk ezt a kapcsolatot önazonosságunk megtartásával folytatni, ha saját hagyományainkat ápoljuk.

Zsidóknak és keresztyéneknek együtt kell munkálkodniuk az igazságért és a békéért. Mindegyikük a maga módján felismeri a világ megváltás nélküli állapotát, amint az megnyilvánul üldöztetésben, szegénységben, emberi megaláztatásban és nyomorúságban. Habár igazság és béke végső soron Istennél vannak, közös erőfeszítéseink – együtt más vallási közösségekkel – segíteni fognak elhozni Isten országát, azt, amelyet remélünk, és amely után sóvárgunk. Külön és együtt: azon kell dolgoznunk, hogy igazságot és békét hozzunk világunkba. Ebben a vállalkozásunkban Izrael prófétáinak látomása vezet bennünket:

„Az utolsó napokban szilárdan fog állni az Úr házának hegye a hegyek tetején; kimagaslik a halmok közül, és özönlik hozzá valamennyi nép.

Eljön a sok nép, és ezt mondják: Jöjjetek, menjünk föl az Úr hegyére, Jákób Istenének házához! Tanítson minket utaira, hogy az ő ösvényein járjunk.” (Ézsaiás 2,2–3)

Tikva Frymer-Kensky, University of Chicago

David Novak, University of Toronto

Peter Ochs, University of Virginia

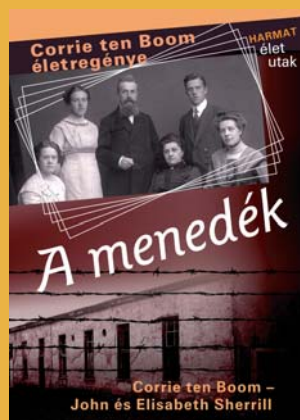
Michael Signer, University of Notre Dame

Dabru Emet jelentése magyarul: Igazságot szólni (Zak 8,16).

A nyilatkozatot szerzői 2000. szeptember 10-én jelentették meg a New York Times-ban.

Magyarra fordította a Párbeszéd Munkacsoport, a dokumentumnak a „The Institute for Christian & Jewish Studies” honlapján (www.icsj.org) található angol szövege alapján.

Könyvajánló

Corrie ten Boom: A menedék

Harmat Kiadó, Budapest, 2010

A békés, polgári Hollandia a horogkeresztes rémuralom színterévé válik. Az egyszerű órásmesternőből a földalatti ellenállás szervezője, üldözöttek vakmerő bújatója lesz, az ódon családi ház hálószobájából felfedezhetetlen bűvöhely készül. Corrie ten Boom lebilincselő életrajzának olvasása közben végig ott bujkál bennünk a legizgalmasabb kérdés: Honnan volt annyi bátorság, lelki és fizikai erő ebben a legyőzhetetlen nőben, hogy az egész élete egy dologról beszéljen: „Az öröm mélyebbre hatol, mint a kétségbeesés”?

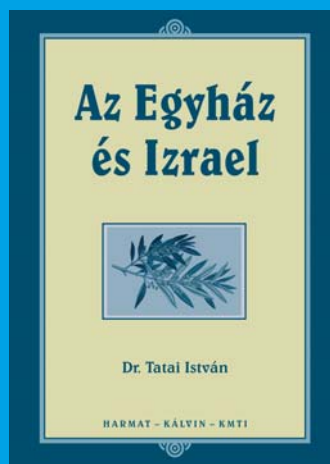
Csepregi Zoltán:

Zsidómisszió, vérvád, hebraisztika

Luther Kiadó, 2004

Ötven forrás a reformáció és a zsidóság kapcsolatának kérdéséhez. A hazai evangélikus egyház és általában a protestáns egyházak 1944-es szerepéről már sokhelyütt olvashatunk. Az embermentő *Sztehlo Gábor* és *Keken András*, továbbá a mártírhalált halt *Remete László* evangélikus lelkészek tevékenységével önálló életrajzi kiad-

ványok, dokumentumgyűjtemények, visszaemlékezések foglalkoznak. Az egyházvezetők erőtlen kísérletei a deportálásokat megakadályozására, illetve ellentmondásos magatartásuk a zsidótörvények megszavazásakor ugyancsak közismert, ráadásul mindezekről az eseményekről már tankönyv is tudósít (*Magyarország, 1944*, Budapest, 1994). Ugyanakkor homályban maradt az a tény, hogy az említett erőtlenség és ellentmondásos magatartás négyszáz éves mintákat követett, hogy ezek gyökere és magyarázata a keresztyénségnek és közelebbről a protestantizmusnak a zsidósághoz fűződő ambivalens viszonyában keresendő. A náci ugyan alaptalanul származtatták a maguk antiszemitizmusát Luthertől és takaróztak a nürnbergi perben a reformátortól vett antijudaista idézetekkel, az evangélikus püspökök és teológusok zavart tétováságában azonban már pontosan kitapintható e terhes örökség hatása. Szöveggyűjteményünk a hazai evangélikusság kísérlete, hogy szembenézzen a régmúlt és közelmúlt e fájó és eddig elhallgatott aspektusával, tükröz, mely nem hazudik, hanem szépet és rútat ugyanazon hűséggel mutat be. Hisz pontos diagnózis nélkül gyógyulás sincs. A forrásgyűjteményt a szerkesztő tanulmánya vezeti be. Magyar nyelven ilyen jellegű, tudományos igényű mű még nem jelent meg.

Dr. Tatai István: Az Egyház és Izrael

Harmat Kiadó, Budapest, 2010

Tatai István disszertációjában a holokauszt tragédiáját és az Izrael állam megalapítását követő teológiai földrengést tekinti át. A szerző a doktrinális és erkölcsi felelősségtől inspirálva egy olyan őszinte útkeresésre hívja meg az olvasót, amelyen a soa utáni Egyház a hagyományos Izraelt megvető teológia helyett egy új Egyház-Izrael korrelációs modellt keres, amelyben Izrael örök kiválasztása és szövetsége keresztyén teológiai legitimitást nyer.

A Lélek és a Menyasszony

David Loden

David Loden

Capo3: am dm am E7 am F C
Cm Fm Cm G7 Cm Ab Eb

♩ = 120

A Lé - lek és a Meny - asz - szony így szól: „Jöjj!” S mind - a - zok is,

5 a - kik csak hall - ják, így szól - nak: „Jöjj!” Jöj - jön el, a - ki

10 szom - ja - zik, jöj - jön, a - ki - nek nin - csen, S ve - gyen az é - let

14 vi - zé - ből: ö - vé le - het in - gyen! gyen!

1. F Ab 2. am Cm

Az ének szövege Jel 22,17 alapján készült. Fordította: Tar Kata

Rejtvény

Az Úr hét ünnepet adott a zsidó népnek. Az alábbi állítások közül annak a sorszámát írja az ünnep neve mellé, amelyek az adott ünnepre vonatkozik.

- Páska
- Kovásztalan kenyerek ünnepe
- Első zsengek ünnepe
- Hetek ünnepe
- Kürtzengés ünnepe
- Engesztelés napja
- Sátorok ünnepe

1. Héber neve szukkot. Az egyik a három zarándokünnep közül, amelyen el kellett menni Jeruzsálembe áldozatot bemutatni. Emlékezés arra, hogyan viselt gondot népéről az Úr a pusztai vándorlás idején.
2. Héber neve: rós ha-sána. A zsidó naptári év kezdete, örömnep, a zsidó újév, az emlékezés napja. Ezzel veszi kezdetét a tíznapos bűnbánati időszak, amely a hagyomány szerint az Ábrahám által (a fia helyett) feláldozott kosra emlékezteti Izrael népét.

3. Aratási hálaadó ünnep, az első árpakéve áldozatként való felajánlásának napja. A hétnapos kovásztalan kenyerek ünnepeének második napján tartják.

4. Héber neve: jóm kippur, a tíznapos bűnbánati időszak záró ünnepnapja. Isten akkor rendelte el ezt az ünnepet, amikor Áron fiai, Nádáb és Abihú idegen tűzzel áldoztak az oltárnál. Ez az egyetlen bűjt, amit határozottan előír a törvény.

5. Eredetileg pásztorünnep, amelyet a hagyomány az egyiptomi szabaduláshoz kapcsol, később kapott historizáló értelmet. Héber neve: pészah, aminek jelentése: 'átugrik, érintetlenül hagy, megkímél'. A zsidó nép megszületésének ünnepe. Zarándokünnep.

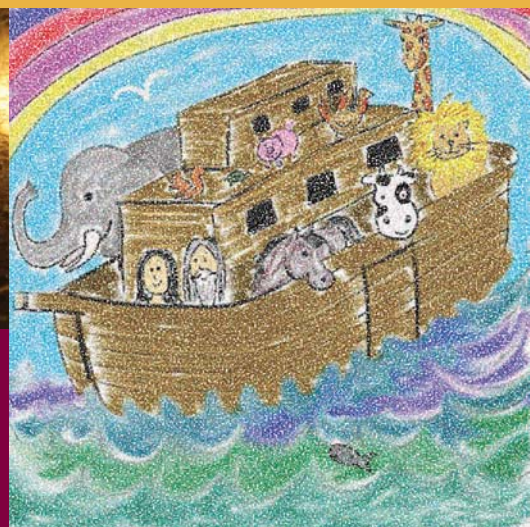
6. Héber neve: savuot. Ekkor ettek először új kenyeret az aratást követően. Ezen a napon emlékeznek a sínai-hegyi törvényadásra is.

7. Héber neve: hág hámácot. Emlékezés a rabszolgasorsból való szabadulásra. Az első búzakéve betakarításának napja. A hagyomány később a páska ünnepéhez kapcsolta.

A helyes megfejtéseket az Evangélikus Missziói Központ címére (1164 Budapest Batthyány Ilona utca 38-40.) lehet beküldeni.

A. L.

„Aki hisz, az derűs, és derűje Istentől származik.” (XXIII. János pápa)

Egy zsidó panaszodik a rabbinak:

- Aj, rabbi, segítsen rajtam! Nagy bajban vagyok a vejemmel! Se inni nem tud, se kártyázni!
- De hisz az jó dolog!
- Mi az, hogy jó? Nem tud inni, mégis iszik, nem tud játszani, mégis játszik!

A rabbi fel akar mondani a hitközségi mézárosnak, tekintettel arra, hogy igen rossz híre van a városban.

A mézáros védekezik:

- Csodálkozom, rabbi, hogy hitelt ad ezeknek a ronda pletykáknak. Annál is inkább, mert a maga leányáról is olyan dolgokat terjesztenek, hogy ajaj!
- Tudom - ismeri be a rabbi -, csak hogy a lányom nem a hitközség mézárósa.

Ugyanabban a vasúti fülkében utazik a püspök és a rabbi. Őexcellenciája, aki eredetiben ismeri a Szentírást, rámutat egy sereg anakronisztikus törvényre, amelyet a mózesi vallásuk még mindig betartanak.

A rabbi hallgat. A püspök kíváncsian sürgeti a választ.

- No, mikor fogyaszt el egy szép darab sonkát végre?
- Hogy mikor? Hát majd a püspök úr menyegzőjén!

A jesiva növendékei vitatkoznak:

- Honnan vagy olyan biztos benne, hogy már Ábrahám pátriárka is hordott sábeszdeklit?
- Nagyon egyszerű. Hiszen a Teremtés könyvében olvashatjuk: „És mondá az Úr Ábrahám-nak: Menj ki atyád házából!” Hát el tudod képzelni, hogy egy istenfélő zsidó sábeszdekli nélkül lépjen ki az utcára?

Froim nem tudott elaludni - bosszantotta egy bolha.

Sóhajtozva így filozofált:

- Aj, te bolha! Nem értelek én téged! Vagy egészséges vagy, akkor meg mit keresel az ágyamban, vagy beteg vagy, akkor meg mi a francnak ugrálsz?!

Kérdik egyszer Herselt:

- Hogy mennek a dolgok?
- Köszönöm, nagyon-nagyon.
- Mi az, hogy nagyon-nagyon?
- Én nagyon éhes vagyok, a feleségem meg nagyon beteg.

Nóé bölcssége

Mindenre, amit tudnod kell az életben, megtanít Nőé Bárkája.

1. Ne késd le a hajót!
2. Emlékezz, mind ugyanabban a hajóban vagyunk!
3. Tervezz előre! Akkor sem esett az eső, amikor Nőé megépítette a bárkáját.
4. Tartsd jó kondiban magadat! Mikor hatvanéves leszel, lehet, hogy valaki felkér egy nagy dologra.
5. Ne törődj a kritikákkal! Csak tedd meg a munkát, amit meg kell tenni!
6. A jövődet építsd magasra!
7. A biztonságod érdekében mindig párban utazz!
8. A sebesség nem mindig számít. A csiga és a párduc is ugyanabban a hajóban van.
9. Ha stresszes vagy, lebegj kicsit!
10. Emlékezz: a bárkát amatőrök, a Titanicot pedig profik építették.
11. Nem számít a vihar, ha Istennel vagy, a végén mindig vár a szivárvány.

„Amikor gyász ér bennünket, felismerjük, hová is tartozunk”

2011 júliusában A. B. Breivik, szélsőjobboldali beállítottságú merénylő, Utoya szigetén, egy baloldali szervezet ifjúsági táborában 85 fiatal életét oltotta ki. Nem sokkal a lövöldözés után bombát robbantott Oslo kormányzati negyedében, ahol további hét ember halt meg. Egész Norvégiát felkavarta és megrázta az eset. „A gyász és bizonytalanság idején az egyház a legjobb arcát mutatta meg” – írja az egyházi ügyekért felelős miniszter, Rigmord Aasrud a *Vårt Land* keresztyén újság 2011. szeptember 11-ei számában.

„A július 22-e utáni időszakban sok templom nyitotta meg a kapuját. Sokan találtak vigasztalást és biztonságot a templomtérben. Magam is éreztem az összetartást az oslói Domkirke-ben és a trondheimi Nidarosdomban tartott istentiszteletek alkalmával, vagy amikor egyedül tértem be egy-egy nyitott templomba gyertyát gyújtani és elcsendesedni. Amikor a gyász

elér bennünket, felismerjük, hogy hová is tartozunk. Felkeressük azokat a helyeket, amelyek reményt adnak. Ezért játszottak fontos szerepet a templomok az elmúlt hetekben. Az emberek kölcsönösen meglátogatták egymás templomait, „szent tereit”, hogy tiszteletüket és összetartozásukat kifejezzék. Jó volt ezt látni úgy is mint embertárs, és úgy is mint egyházügyi miniszter.

A támadások után a drágán szerzett tapasztalatok között ott van a templomtér jelentőségének megerősödött megértése is. Megtapasztaltuk, hogy ez olyan tér, ahol az ember nyugalomra talál, anélkül, hogy bármit elvárnának tőle, bármit ráerőltetnének. Az ember lehet egyedül, és közben mégis együtt másokkal, akik ott vannak. **Amikor az ember olyasmit él át, amit nehéz szavakkal leírni, jölesik egy csendes hely, ahol a kimondhatatlan egyfajta imádsággá válik.** A templomtérben az ember elismeri sebezhetőségét, mégis védettnek érezheti magát. Itt átélhettük, hogy mindannyian egyformák vagyunk. Isten előtt minden ember ugyanolyan értékű,

egyetlen és pótolhatatlan. Szükségünk van egymás támogatására, szeretetére.

A gyászban és bizonytalanságban az egyházon keresztül valami fontosat és mélyet tapasztalhattunk meg. Sokan úgy érezték, hogy otthon vannak a templomban. Köszönöm az egyházi vezetőknek, lelkészeknek, diakónusoknak és egyházi munkásoknak, hogy hozzájárultak a gyász elhordozásának megkönnyítéséhez azért, hogy megnyitották a templomok ajtaját. Nagyon örülök, hogy az egyház ilyen módon kezelte az emberek szükségleteit ebben a krízisben. Amit átélünk, az támadás volt egy multikulturális és vallási sokszínűséget képviselő Norvégia ellen. A norvég államegyház nem erőszakolta rá magát a másik vallást vagy életszemléletet képviselő embertársainkra. Példamutató módon lépett fel mind a médiával, mind a hozzátartozókkal való találkozásban. Büszke vagyok, hogy olyan egyházhoz tartozom, amely ilyen módon közvetíti a hitet, reményt, szeretetet, és képes nyíltsággal, együttérzéssel, tisztelettel a másik embert elfogadni és megközelíteni.” *Fordította: Bakay Tímea*

Egy húron pendülni az Úristen akaratával

Kendeh György (1912–2000)

A súlyos történésekkel terhelt XX. század nagy próbák elé állította Krisztus népét szerte a világon, de hazánkban is. Olyan evangélikus hitvallókat mutatunk be új sorozatunkban, akik Urunk szolgálatában állva, az ő keresztyét felvéve igyekeztek megállni a megpróbáltatások és a kísértések között. Hitük és erejük példa és erőforrás lehet napjainkban is.

A XX. század kegyetlenségeinek, embersorsgyöttrő borzalmainak jelentős része nyomot hagyott Kendeh György életén. A felvidéki Késmárkon született, édesapja Kirchknopf Gusztáv evangélikus lelkész. Még születésének évében Kolozsvárra költöztek, ott lett a

Botta István, Ordass Lajos, Kendeh György a kelenföldi evangélikus templomban

családfő lelkész. Közben a világháború alatt négy év frontszolgálatot teljesített, távol a családjától, gyülekezetétől.

A fiatal Kendeh György az Úristen iskolájába már Erdélyben kezdett jámi, hiszen számos alkalommal végzett nyári fizikai munkát a mezőgazdaságban. Ennek a gyakorlatnak később nagy hasznát vette...

1923-ra a megerősödő román hatalom egyre nehezebben viselte a magyar közösségek létét. A vezetőknél csattant először az ostor: a gyülekezetet megfosztották lelkészétől, Kirchknopf Gusztávot kiutasították Erdélyből. Magyarországra menekültek, az első budapesti lakásuk egy tehervagon volt a Józsefvárosi pályaudvaron. Raffay Sándor adott szolgálati lehetőséget az édesapának. Vitézzé avatták, ekkor vette fel a Kendeh nevet. Ő aztán fiatalon meghalt.

Kendeh György a fiasori érettségi után a soproni teológiára került. Annak elvégzése után Szegeden, majd Ordass (akkor még Wolf) Lajos mellett Cegléden segédlelkész. Innen került Svédországba ösztöndíjasnak.

Szegedi segédlelkész, 1935 karácsonya

Hazatérése után a Deák térre helyezték, majd 1939-ben foglalta el első parókusi állását Nyáregyházán. A háború alatt őt is behívták, kórházvonaton szolgált két részletben összesen tizennyolc hónapot. A front átvonulását Budapesten élte túl családjával együtt.

1945-ben a püspökké választott Ordass Lajos utóda lett a kelenföldi gyülekezetben. Óvodaalapításban vett részt, illetve iskola építésének tervében. **Rengeteget dolgozott, látogatott, vigasztalt, segített másokat.** A Krisztus Urunktól tanulmányokat gyakorolta, amikor támogatta az elesetteket, az egyedül maradtakat, akiket megtaposott a kommunista hatalom.

Az állam elvárta az evangélikus egyháztól, intézze el, hogy a kétéves börtönbüntetését letöltő Ordass Lajos kiszabadulása után ne térhessen vissza püspöki hivatalába. A különbírótság döntésének

„megtámogatására” tartóztatták le Keken András Deák téri lelkészt és Kende Györgyöt. Az Andrásy úti ÁVH-fogda és két hét börtön után féléves internálás következett Kistarcsán, ítélet nélkül. Szabadulása után a lelkészi állásáról lemondatták, a lelkészlakás felszabadítását pedig a Kende család kitelepítésével oldották meg.

A Békés megyei Kamuthoz tartozó egyik tanyára kerültek három gyerekkel. **Kétkézi munkával, földműveléssel tartotta fenn a családját. Mivel semmilyen eszköze, állata nem volt, saját fizikai erejét ajánlotta fel egy-egy lovas szántásért, vagy egyéb gépi munkáért cserébe.** Kelenföldről többen látogatták őket. Jellemző pásztori lelkületére, hogy kérte a kitelepítettek névsorát, rendszeres levelezéssel tartotta sorstársaival a kapcsolatot, tanácsolt, vigasztalt, de intett is, ha azt látta szükségesnek. A kitelepítés lejárta után nem volt hova menniük, ezért egy ideig még ott maradtak, majd egy kelenföldi gyülekezeti tag piliscesabai faházába költöztek.

Itt érte 1956, amikor még a forradalom kitörése előtt rehabilitálták, és visszaküldték Kelenföldre. Október 21-én prédikált először a gyülekezetben, a templom zsúfolásig megtelt.

Ordass Lajos 1956. október 30-án vizsgatért püspöki hivatalába. Első intézkedései között felkérte Kende Györgyöt, hogy szervezze és irányítsa az egyházunkhoz érkező külföldi adományok elosztását. Munkatársaival együtt három év alatt negyvennégy vagonnyi segílyt juttattak el a rászorulókhhoz. Később tisztességtelenséggel vádolták meg, de még a rosszakarató vizsgálat is kénytelen volt elismerni, hogy becsülettel végezte munkáját. Precíz nyilvántartást vezetett, mindennel el tudott számolni.

A második kelenföldi időszak sem tarthatott öt évnél tovább. 1961-ben az állam és az egyház jó viszonyának fenntartása érdekében a kistarcsai Özvegy

Papnék Otthonába helyezték gondnoki munkakörbe. Ő maga ezt egyházi kitelepítésnek minősítette. Budapesten sokáig semmilyen lelkészi szolgálatot nem végezhetett. Később utánajárt, és kiderült, elmozdítását nem kérte az állam, az egyházvezetés a saját elképzelését valósította meg. Még évtizedekkel később is keserűséget okozott számára Káldy Zoltán püspök 1962-es cinikus bejegyzése a kistarcsai otthon vendéglönyvébe: „Isten a megoldások Istene!”

1981-ben nyugdíjba ment, de nem pihent. Legépelte és kötetekbe rendezte a prédikációit. Majd 1988-tól egyik szervezője és első titkára lett az Ordass Lajos Baráti Körnek. Ebben a tisztségében számos könyv, valamint az újraindított *Keresztény Igazság* folyóirat kiadását intézte. Nem sokkal halála előtt tette le ezt a szolgálatot. 2000 karácsonyán szólította haza Megváltója.

Kende György megpróbált élete során felülről vetni az erőt. Erről így vallott: **„Az Úristen mindig csodálatosan működött. Néha nagyon kellett várni rá, de mindig megnyitotta valamire a szememet, megvilágosította az értelmemet és hatalmába kerítette a szívemet. Akkor mindig tudtam egy húron pendülni az Úristen akaratával.”** És ehhez az ő személyiségében önmagával szemben következetes szigor párosult. Tudta, hogy kegyelemre szoruló szolgálta csupán, akire feladatok sokaságának elvégzését bízta a Gazda. „Közben Isten adja a maga Szentlelkét hol itt, hol ott, hogy rátaláljunk, hitre jussunk, elérjük az Ő országát. Ott a helyünk, ott a célunk. Istennek joga van beleszólni az életünkbe, teremtményei vagyunk. **Nekünk keresztelésünk óta az a tisztünk, elhívásunk,**

feladatunk, hogy életünkkel, szolgálatunkkal, munkánkkal Isten akaratát vigyük előbbre ezen a földön, a bűnnek és a halálnak ebben a világában. Lehet, hogy mi csak elkezdünk valamit, és más folytatja majd. Lehet, hogy gyümölcsöket is szedgethetünk. Ez is, az is Isten akaratára szerint való lehet, hiszen Ő a kezdet és Ő a vég.”

• IFJ. ZÁSKALICZKY PÁL

Angyalföld, 1997

Felhasznált és ajánlott irodalom:

Mirák Katalin (szerk.): *Nem voltam egyedül I.*, MEVISZ, 1995.

Rözse István: *A halál árnyékának völgyében*, OLBK, 1997.

Thurnay Béla (szerk.): *Nem nagyobb a szolgálta az ő uránál*, Budapest–kelenföldi Evangélikus Egyházközség, 2012.

Egyházunk szórványosodik. Az ötven évvel ezelőtti anyagületek jelentős száma társegyház, leányegyház, vagy még kisebb egység lett. Ezt szomorú folyamatként éljük meg, benne a leépülést látjuk. Ugyanakkor Isten tud erről, és látásom szerint lehetőségeket és áldásokat rejtett el ebben.

Áldást és lehetőséget találva a szórványokban

Sokkoló, ha másik szemüveg kerül rád

Lelkészem váratlanul megbetegedett. Az egyik szórvány-istentiszteletünkre lelkészhelyettest már nem talált, így engem kért az istentisztelet megtartására. Készséges voltam. Arra azonban nem számítottam, hogy a készülés, a testvérek várása a templomajtóban, a szolgálat olyanra is megnyitja a szememet, amit addig nem vettem észre, pedig időről időre látogattam szórványaink istentiszteleteit, az adott helyszínt is. Fiam kísért el, így ötven voltunk az istentiszteleten a három helybélivel együtt. A létszám nem sokkolt, sok ilyen istentiszteleten vettem már részt. Az viszont igen, hogy

rádöbentem, mennyire nincs élő kapcsolat a szórvány és az anyagületek közöttünk, és a havi egy istentisztelet csak az agóniát nyújtja meg.

Mostohagyerek és elfekvő

Szórványaink többsége az anyagületeknek nem édesgyermek. Olyan, mint a különélő elvált szülő kapcsolata utódaival: néhány perces, néhány órás, egyetlen program a sok közül a héten vagy a hónapban. Az istentisztelet előtt 5-10 perccel beesik a lelkész, ekkor vált néhány szót a jelenlévők némelyikével, majd az alkalom után néhány perccel már eltűz, mert várja még aznap szolgálat, esetleg kettő-három is. Az anya-

gyülekezet más, ott a templomajtóban még hosszan beszélget, nem beszélve a hétközi alkalmakról, melyek az esetek túlnyomó többségében ismeretlenek a szórványokban.

Ahogy az egészségügyben is vannak krónikus belgyógyászati osztályok, ahol a magára hagyott elaggottak látszólag az ebédet és az ágytálát hozó nővérkét várják, valójában azonban a halált, úgy egyházunkban is a havi egy-két istentiszteletes helyek ténylegesen „elfekvők”, ahol élet helyett vegetálás van.

Felismeréssel kezdődik

Annak, hogy egyházunk megújulását szolgáló lehetőséget lássunk a szór-

ványokban, azzal a felismeréssel kell kezdődnie, hogy Isten tud a kialakult helyzetről és ebben (is) ajándékokat készít egyházunknak. A szórványhelyzet magával hozza azt, hogy az egyház sok helyen jelen lehessen az országban. Ez addig tűnik tehernek, amíg túl nagy a „kabát”, és egy szórvánnyá fogyott közösséget, anyagülekezetét és magát az egyházat olyan, általában öreg és leromlott infrastruktúra terhel meg, mint a több mint száz éves hideg templom, a volt parókia, öreg orgona és így tovább. Amikor ezek – kérem, senki ne értsen félre! – lényegtelennek válnak, mert a jó hír, az evangélium közvetítésében már nincs szerepük, akkor szabadul fel a közösség arra, hogy a holt kövek helyett a potenciális, leendő élő köveket is meglássa.

Csak lelkészekkel nem megy

Ma a szórványok azért nem az élet kiteljesedését magukban hordozó, csírázni, növekedni képes magvak, mert – ahogy oly sok minden az egyházunkban – szinte kizárólag lelkészekre épülnek. Ha többször ér rá a lelkész, akkor több istentisztelet van, ha kevésszer, akkor kevesebb.

Gyülekezetünkben kedves idős testvérem szokott mesélni falujáról, ahol gyermekéveit és fiatalságát töltötte. Volt istentiszteleti helyük, ahova a lelkész az anyagülekezetből havonta kétszer kijárt, de a gyülekezeti életük motorja egy diakonissza nővér volt. A lelkész nélküli vasárnapokon istentiszteleteket tartott, gyerek- és ifjúsági órákat vezetett, bibliaórára hívta a híveket, látogatott. Tudok olyan településeket, ahol a kántortanító tette élővé és virágzóvá azt a leányegyházat, ahova csak havonta egyszer járt ki a lelkész.

Ma sem kell újat kitalálni, hanem a nem lelkészeket, helyben vagy közel

lakókat kell felkérni és képezni erre a szolgálatra. Tudom, nem mindenki alkalmas rá, meg talán nem is minden helyen van erre készséges személy, de hogy programmá kell tenni egyházunkban a szórványgondozásra való nem lelkészek felkészítését és kiküldését, az bizonyos.

Két (sok) legyet egy csapásra

A Krisztusban elkötelezett nem lelkészek szórványszolgálatba állításával megnyílnak a lehetőség a kis közösség fogyásának megállítására, sőt az erősödésére, fiatalodására is. De a szolgáló maga is alkalomról alkalomra megújul, sőt nemcsak ő, hanem családja is. Manapság egyre több fiatal lelkészházaspártól halottam, hogy a lelkészkedés a férjem vagy feleségem foglalkozása, nekem más a munkám. Mindegyikünknek megvan a magáé. Vagyis az ilyen házastárs lelkész férjének vagy feleségének szolgálatát semmivel sem tartja jobban magáénak, mint a szövőnő az esztergályos férje munkáját vagy fordítva. A nem lelkészre viszont, aki szolgálata mellett más foglalkozással is bír, családja, házastársa, attól a pillanattól kezdve, hogy a kérdés megfogalmazódik: „Miért akarod csinálni?“, másként fog tekinteni, mert nem foglalkozást, hanem küldetést fedez fel a szolgálatot elvállalóban. A küldetés felismerésétől már nincs messze az, hogy a család a Küldőt is megismerje és a maga küldetését is elfogadja.

Hogy kezdjük el?

Közmondásosan mindig a kezdés a nehéz. A Magyarországi Evangélikus Egyházban van tizenhét egyházmegye. Mindegyikben egy szórványt kellene kiválasztani, ahol elkötelezett hívő, hitvalló, szolgálni kész nem lelkész(ek)

él(nek). Fel kell kérni őket, majd bibliaiskolában vagy munkatársképzés keretében felkészíteni. Ezt követően hivatalosan ki lehet küldeni, esetleg valamilyen gyülekezeti vagy központi alaptól fizetett költségtérítéssel segítve szolgálatukat. Ha már van az egyházban tizenhét ilyen hely, akkor ezek modellként szolgálhatnak. Nem másolás, hanem figyelemfelhívás és bemutatás céljából. Emellett ezek a szórványmodellek alkalmasak arra, hogy a lelkészképzés gyakorlati színterei is legyenek. Megkerülhetetlen ugyanis a lelkészképzés olyan átalakítása, mely egyházunk szórvány jellegéből adódó speciális helyzetekre készíti fel a leendő lelkészeket. Ehhez jó terep egy nem

lelkész által vezetett, de anyagülekezethez tartozó, és lelkész által irányított élő, fejlődő szórványközösség.

Összefoglalva

Nem gondolom, hogy Isten életre és fejlődésre képtelennek látja mai és ezután kialakuló szórványainkat. Ellenkezőleg, lehetőséget kínál egyházunknak és benne a szolgálatot vállalóknak arra, hogy megmutathassa életet megújító szeretetét, kegyelmét. Egyház, gyülekezetek, hívő elkötelezettek, éljünk vele!

● GARÁDI PÉTER

Egy hálózati kulcs-szereplő portréja 1.

A sorozat eredeti szövege 2010-ben jelent meg Tomka János és Bögel György *Vezetés egykor és most – A Biblia és a menedzsment* című könyvében, a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában.

A keresztyén hit az első század második harmadában elképesztő gyorsasággal terjedt el Jeruzsálemből kiindulva a Római Birodalom keleti és nyugati, északi és déli határáig. Ha belegondolunk abba, hogy kétezer évvel ezelőtt milyen kezdetlegesek voltak a kommunikációs és közlekedési lehetőségek, akkor még jobban elcsodálkozunk. Ráadásul az őskeresztyéneket igen erősen üldözték, ugyanakkor az evangélium üzenetét a legkülönbözőbb módokon gondolkozó, mindenfajta társadalmi helyzetű és sokféle vallású emberhez kellett eljuttatniuk. Az őskeresztyénekek nem volt mai értelemben vett szervezetük, vagyonuk, sőt fegyveres erejük sem. Mi tette lehetővé ezt az egyedülálló sikert?

Először is a korai keresztyének erős motivációja, lelkesedése és határtalan elkötelezettsége. „Jézus örömhíre villámcsapásként érte a világot. Az üzenet olyan örömteli és sürgető volt, hogy hirdetői – a nehézségekkel és szenvedéssel nem törődve – minden alkalmat megragadtak továbbadására. Ez nem vallás volt. Nem erkölcsi felfogás volt. Ez

egy történet volt, amely a világ legcsodálatosabb emberéről, a Názáreti Jézusról szólt.” (Alexander, P. és D. (szerk.): *Kézikönyv a Bibliához*; Scolar Kiadó, 2001., 655. o.) Az őskeresztyének valóban mindent megtettek a keresztyén hit továbbadása érdekében. Az apostolok cselekedeteiről szóló bibliai könyvben végigkövethetjük, hogyan prédikáltak az utcán, a pogány templomokban és a zsidó zsinagógákban. Az asszonyok erről beszéltek mosás közben a folyóparton, a filozófusok erről vitáztak a piacutakon. Az elfogott keresztyének bátran beszéltek hitükről fogvatartóiknak is.

Másodsor, mivel az első három évszázad alatt a keresztyéneknek nem lehetett saját templomuk, a közösség valamelyik tagjának otthonában tartották meg találkozóikat. A hit leginkább ezeknek a házi közösségeknek a segítségével terjedt.

Harmadsor, ezek a Földközi-tenger medencéjében mindenütt fellelhető közösségek nagy hatékonyságú hálózatot alkottak. E közösségekből és az apostolokból, illetve a többi hithirdetőből álló hálózat megrengette az akkori világot és letette a keresztyén egyház alapjait.

Kétségtelenül két apostol, Péter és Pál nevéhez fűződik elsősorban a korai keresztyének története. Péter elsősorban a zsidók, Pál pedig a pogány népek között munkálkodott. Pál apostol missziói útjai során rengeteget utazott viszontagságos körülmények között, és vitathatatlanul ő tett személy

szerint a legtöbbet a keresztyén hit elterjedéséért. Bibliai esettanulmányunk mégsem róla szól, hanem egy sokkal kevésbé ismert személyről, Barnabásról. Az ő példáján keresztül fogjuk tanulmányozni, hogy a hálózatokban mennyire fontosak a különféle kapcsolatok, és a hálózat szereplőinek hányféle szerepet kell betölteniük a sikeres és tartós működés érdekében. A továbbiakban nyolc epizód segítségével kíséreljük meg Barnabás nyolc jellemvonását felvázolni.

Az adakozó

„Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javukat árát pedig elhozták, és letették az apostolok lába elé, aztán szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá. József például, akinek az apostolok a Barnabás mellékevet adták, ami azt jelenti: Vigasztalás fia, egy ciprusi származású lévita, mivel földje volt, szintén eladta, elhozta a pénzt, és letette az apostolok lába elé.” (ApCsel 4,34–37)

Barnabásról először nem sokkal a jeruzsálemi gyülekezet megalakulása után olvasunk. Az első keresztyének vagyonközösségben éltek, de nem várták el a tagoktól, hogy mindenki minden vagyonát tegye bele a közösbe. Sokkal fontosabb volt számukra a belső elkötelezettség, mint ahogy az idézett szakasz előtt olvashatjuk: „A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt.” A gyülekezethez tartozók túlnyomó többsége mindenét a közösség javára aján-

Nagyon kevés ilyen ember van a mai szervezetekben, sokkal több Anániást és Szaфирát ismerünk, akik kérdéssel és képmutatással igyekeznek kitűnni a többiek közül, és ha úgy hozza a helyzet, nem riadnak vissza a hazugságtól sem.

több Anániást és Szaфирát ismerünk, akik kérdéssel és képmutatással igyekeznek kitűnni a többiek közül, és ha úgy hozza a helyzet, nem riadnak vissza a hazugságtól sem. A hálózatokban – kétezer éve és ma is – minél több Barnabásra van szükség.

• TOMKA JÁNOS

lotta fel, de összesen csak két konkrét, személyes példát említ Az apostolok cselekedeteiről szóló könyv, egy pozitívát és egy negatívát.

A nagyon tragikus kimenetelű adakozási történetet rögtön Barnabás bemutatása után olvashatjuk. Volt egy jómódú házaspár, a férjet Anániásnak, a feleséget Szaфирának hívták. Ők eladták az egyik birtokukat, a befolyt pénz egyik részét félretették, a másikat Anániás elvitte az apostolokhoz, úgy beállítva, hogy a földterület teljes árát a közösségnek ajánlják fel. Péter, a jeruzsálemi apostolok vezetője azonban átlátta a helyzetet: „*Ha megmaradt volna (mármint a birtok), nem neked maradt volna-e meg, és miután eladtad, nem te rendelkeztl-e az árával? Mi indította szívedet ilyen cselekedetre? Nem embereknek hazudtl, hanem az Istennek*” – szólt nagyon határozottan. Ezért a hazugságért Anániásnak meg kellett halnia, mint ahogy később Szaфирának is, aki, mit sem tudva a történetekről, ugyanazt a hazugságot mondta az apostoloknak. A házaspárnak tehát – sokak hiedelme ellenére – nem azért kellett meghalnia, mert nem osztot-

ták meg vagyonukat a közösséggel, hanem azért, mert azt hazudták, hogy megtették ezt. Az etikai mércét nagyon magasra helyezték az első keresztyének.

A másik, a pozitív példát Barnabásról olvastuk, aki szintén eladta a földjét, és önzetlenül a jeruzsálemi gyülekezetnek ajándékozta az árát. **Pál apostol később úgy ír az adakozás lehetőségéről, mint egy ajándékról, és figyelmezteti olvasóit, hogy milyen módon gyakorolják a jótékonykodást:** „*Különböző ajándékaink vannak, esszerint szolgálunk is... az adakozó szerénységben.*” (Róm 12,6–8) Barnabást – szemben Anániással és Szaфирával – ez a szerénység jellemezte, miközben jószívűen megvált vagyonától.

Az idézett, rövid szemelvényből azt is megtudjuk Barnabásról, hogy eredeti neve József volt. Miért kapott új nevet az apostoloktól? Mert a „Vigasztalás fia” név tükrözte vissza legjobban a személyiségét és a jellemét. Esettanulmányunk hőse tehát szerény, másokat vigasztaló, bátorító és segítő ember volt. Csupa olyan tulajdonság, amely a háttérben tevékenykedő embereket jellemzi. Nagyon kevés ilyen ember van a mai szervezetekben, sokkal

A szerző köszönetét fejezi ki a kiadónak és szerzőtársának a szemelvény újraközléséhez adott nagylelkű engedélyért.

Névjegy

Dr. Tomka János villamosmérnökként és mérnök-tanárként a Budapesti Műszaki Egyetemen végzett. Jelenleg a

KPMG-BME Akadémia társelnöke és ügyvezető igazgatója, illetve főiskolai tanár a Károli Gáspár Református Egyetemen. A *megosztott tudás hatalom* című könyve 2009-ben jelent meg a Harmat Kiadó gondozásában.

Meggyőződése, hogy a jó menedzsment alapelvei, módszerei és eszközei nemcsak hogy összeegyeztethetőek a Biblia tanításával, hanem a Szentírás kutatásával és a bibliai elvekhez történő ragaszkodással sok esetben gyorsabb és megbízhatóbb eredményekre juthatunk, mint gazdálkodás- és szervezőtudományi módszerekkel.

Garádi Péter:

Kép és kerete

A szerző a budaörsi gyülekezet történetét és életét keretül használva mutatja be, hogyan munkálkodik korunkban Isten, amikor gyülekezetet terem,

épít és fenntart. A szerző könyvében arra az Úrra mutat, akinél kétezer évvel ezelőtt nem zárultak le a bibliai idők, mert Ő „tegnap és ma és mindörökké ugyanaz”. A könyv tanúságtétel az embert halálosan szerető Istenről, akire mint képre tekinthetünk, és akít hálaadással dicsérhetünk naponkénti vezetéséért egyéni életünkben és a gyülekezetben.

A könyvet az Evangélikus Belmisszió Baráti Egyesület (EBBE) adta ki.

Megvásárolható Budapesten a Luther Kiadó Üllői úti könyvesboltjában és a Deák téri Huszár Gál könyvesboltban.

OLVASÓI VISSZHANG

Nagy meglepetés volt vasárnap ez a könyv! Én is hálás vagyok érte! Nem csupán élmény volt olvasni, hisz a gyülekezet sokunknak, nekem is a „második családommá” vált. Többször előtört belőlem az érzés: „Ez az én életem!” Az őszinte és részletes leírásokból rengeteg gondolat született bennem; a régi küzdelmek és „kegyelmek”, amiket gyerek- vagy kamaszfejjel éltem át, most megerősítést hoztak. A felügyelői szemzőg is csodálatos és egyszerre humoros...

egyetemi hallgató, budaörsi ifis

Kiörvendeztem magam a könyvön! Férfem már ezt olvassa este az ágyban, és az ő első igazi olvasói visszajelzése szerint tényleg

nagyon jó olvasni! Egyébként ő presbiter Kispesten, biztosan fog tanulni is belőle.

tördelőszerkesztő

Ugyan Péter bácsi könyvébe csak beleolvastam, de annyira magával ragadó volt, hogy ilyen akkor éreztem, amikor a Harry Pottert olvastam.

főiskolai hallgató, budaörsi ifis

Nagyon jó, áldott biznyságtétel az egész, biztos vagyok benne, hogy sokak fognak örülni neki, sokakat fog építeni! Megragadott és épülést jelentett számomra. Kötelező olvasmánnyá tenném a gyülekezetek többségében! Sokak okulására jó lenne ez a könyv, hiszen első kézből való, hiteles, gyülekezetépítésről szóló munkáról van szó. Nagyon úgy érzem, hogy hiányoznak ma az ilyen hangok az átlagos egyházi gyülekezetépítésből... Mindenki csak a pénzben meg a körülményekben nyavalyog, Isten munkájával nem nagyon számolnak. És emiatt döglődik kis egyházunk. Lehet, hogy sok szempontból személyes az írás, néhol talán túlságosan is az, nekem, kívülállónak mégis okulásomra szolgált! Örülök, hogy ezzel a könyvvel foglalkozhattam!

gimnáziumi tanár, korrektor

Képes hírek

„Ti száraz csontok, halljátok az Úr igéjét! Így szól az én Uram, az Úr ezekhez a csontokhoz: Én lelket adok belétek, és életre fogtok kelni.” (Ez 37,4-5)

A *Reménység kútja* címmel konferencia-sorozatot rendezett a Segítség az Élethez Alapítvány. A különös, mély, őszinte és áldott találkozók helyszínei Budapest (március 3-4.), Pozsony (március 5.) és Auschwitz (április 13-14.) városok voltak. Zsidók, köztük túlélők, keresztyének, tudósok, diakonisszák, művészek és sok más érdeklődő töltött együtt napokat a múlt iszonyú, sötét kútjába tekintve. De megtalálva a másik kutat is, az isteni tiszta forrást, amely az igazság, ítélet és irgalom kiapadhatatlan vizét adja. A képen a pozsonyi zsidómúzeumban a németországi darmstadti nővérek és egy Kanadából Izraelbe kitelepült szobrászművész, Rick Wienecke látható. Utóbbi tanúságtételében elmondta, hogy mintegy harminc évvel ezelőtt szenvedélybetegként már-már feladta életét, de Jézus megtérítette, megszabadította. Izraelben szobrászként él, és főműve Jób és Jézus szenvedéstörténetének szoborcsoportban való megalkotása.

A világegyház hírei

Válogatta: NG és NSÉ
 Forrás: Christianity Today

Törzstagok letartóztatása megtérés miatt

India. Tizenkét embert vettek őrizetbe Orissa államban, mivel nem értesítették a rendőrséget azt megelőzően, hogy keresztyén hitre tértek. A hatóság képviselője elmondta, hogy a megtérők megsértették azt a törvényt, amely az erőszakos hittérítést hivatott megelőzni. Az előírás szerint a megtérés előtt állóknak tájékoztatni kell szándékukról a hatóságot. Az Indiai Keresztények Szövetsége bírálta a hatóságokat, hogy azok igyekeznek megfélemlíteni a törzsi származású keresztyéneket. Indiában a törzsi csoportok gyakran részesülnek támogatásban a vallási identitás megerősítése céljából. Az adott személy után járó támogatást megvonják, amennyiben az keresztyén hitre tér. Hat másik indiai államban törvényi tilalom van életben a megtéréssel szemben.

A teremtésmélet tilalma a független iskolákban

Egyesült Királyság. A kevesebb állami befolyással működő, új, független iskolák nem vehetik fel a természettudományi tantárgyak oktatási anyagába a teremtésméletet, jelentette ki a Brit Oktatáskutató Intézet (British Department for Education). Michael Gove titkár szerint a teremtésmélet „nem egyeztethető össze a tudományos tényekkel”. Azoknak az iskoláknak, amelyek oktatóanyagukba ezt mégis be szeretnék venni, külön kérvénnyel kell élniük, amelyet egyedileg fognak elbírálni.

Lelkészi tiltakozás a lesbikus házasságkötést elmarasztaló ítélet ellen

Amerikai Egyesült Államok – Wisconsin. Az Egyesült Metodista Egyház (United Methodist Church – UMC) 20 napra felfüggesztette egyik lelkészét a pásztori szolgálatok gyakorlásából, mivel az 2009-ben összeadott két lesbikus párt. Amy DeLong lelkészről felmentették a „beismerten homoszexuális kapcsolatban élő” vádpont alól, bár ő regisztrált párkapcsolatban él egy másik nővel. Az egyházi ítélet kihirdetése után több száz UMC lelkész jelentette be, hogy ők maguk is támogatják az azonos nemű párok házasságkötését, és az egyházi szabályok ellenére össze fogják őket adni.

Az auschwitz-birkenau-i lágérben a magyar csoport a félelmetes és reményt adó ezékieli látást hallgatta meg a csontok megelevenedéséről (37. fejezet). A vallási és felekezeti különbözőségeik ellenére együtt imádkoztak Izraelért, Magyarországotért és a világotért.

Egy auschwitz-i hotelben találkoztunk a helyi keresztyénekkel. Egy darmstadti nővér előadást tart.

Fotók: Sz. J.

Imádkozzunk!

„Az imádkozó ember hite erősödik, a hívő ember imádsága elmélyül.”

(Ordass Lajos)

DICSÉRJÜK ISTENT, ÉS ADJUNK HÁLÁT, MERT...

- Isten tervében már akkor szerepelt minden ember, minden nép, amikor a zsidó népet kiválasztotta, hogy rajtuk keresztül jöjjön el a Megváltó,
- Krisztus áldozata egyszer s mindenkorra érvényes, és mindenre egyaránt vonatkozik,
- egyre több Messiás-hívő gyülekezet alakul világszerte!

VALLJUK MEG, HOGY...

- nem mindig értjük Isten terveit, útjait! Okoskodásunkkal, ítélező hozzáállásunkkal gyakran magunk is akadályozzuk Isten munkáját.
- hiányzik belőlünk a féltő szeretet, könnyedén lemondunk embertársunkról, el tudjuk képzelni Isten országát a szomszédunk, munkatársunk vagy éppen közeli rokonunk nélkül is.
- mi, keresztyének annyira büszkék vagyunk „vad olajfa” létünkre, hogy a „gyökeret, a szelíd olajfát” elfeledtük, megtagadtuk (Róm 11,17-24)!

KÖNYÖRÖGJÜNK...

- Isten szerinti látásért, a keresztyének egységéért, Isten akaratának megvalósulásáért,
- egyházunk zsidómisszióban szolgáló tagjaiért,
- a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület szolgálatáért!

Imádkozzunk a Hazáért többet!

Urunk, tudjuk, minden a Te kezében van. Te teremtetted a népeket, nemzeteket, Te adtál otthont, hazát ebben a világban magyar népünknek is. Te irányítod a világ, és benne Hazánk történelmét is. Olykor megengeded, hogy a saját vagy mások bűneinek következményei utolérjenek, de a végső döntés mindig a Tiéd. Sokszor és sokféleképpen vétkeztünk, sokan és sokféleképpen vétkeztek ellenünk is, Te mégis megtartottad népünket, nem engedted, hogy a történelem viharai eltöröljék a föld színéről.

Kérünk téged az egész Kárpát-medencéért, a magyarokért határainkon innen és túl, valamint mindazokért a népekért, akik velünk együtt élnek ebben a Hazában.

Kérünk, tarts meg bennünket a jelenkor kihívásai, támadásai között is! Most nem idegen népek megszállása fenyeget, hanem a minden értéket megkérdőjelező, mindent relativizáló liberalizmus támad a „szeretet” álarcával takarózva. Ma nehezebb felismerni a népszerű, pozitívnak látszó „elfogadásra”, „békességre” hivatkozó tanítások között az Ellened munkálkodó erőt. Urunk, ne engedd, hogy fülünk süket legyen a Te hangodra, szemünk vak a Te igazságaidra, hogy lelkiismeretünk „elaludjon”, hogy a jót rossznak mondjuk, a rosszat pedig jónak, hogy a „mindenkit szeretünk, mindent elfogadunk” langyos fürdőjében lubickolva ne nevezük többé bűnnek a bűnt, ami Tőled elválaszt!

Kérünk azokért, akik országunkat vezetik. Adj nekik bölcsességet, segítsd őket felelős döntésekre, hiszen akár tudatában vannak, akár nem, eszközeid ők, hogy szándékod szerint kormányozd sorsunkat, mert Tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké! Ámen.

A. L.

Az Evangélikusok Közössége az Evangéliumért (EKE) 2012. nyári programjai

Gyermekhetek:

június 25–30. Lucfalva, evangélikus gyülekezet

július 1–7. Ötveny, általános iskola

július 2–7. Újhuta, ifjúsági tábor

július 29–augusztus 3. Bokod, evangélikus gyülekezet és általános iskola

Fogyatékkal élők csendesnapja a Sarepta Otthon lakóinak részvételével: június 30. Lucfalva, Községi ház

Ifjúsági hét: július 16–21. Piliscsaba, Béthel Missziói Otthon

Családos hét: július 9–14. Piliscsaba, Béthel Missziói Otthon

Felnőtt hitmélyítő hét: augusztus 6–11. Piliscsaba, Béthel Missziói Otthon

Jelentkezni és bővebb információkat kérni az EKE Evangéliumi Alapítványnál lehet:

cím: 1068 Budapest Szondi u. 95. 1/1.

telefon: 06 1 332 7063

e-mail: ekeal@freemail.hu

honlap: eke.lutheran.hu

Az idei, március 20–21-ig tartó missziói konzultáció keretében ülésezett az országos evangelizációs és missziói bizottság, amely értékelte az elmúlt esztendő missziós eseményeit, a munkaági beszámolókat, és megtárgyalta a 2012-es évre vonatkozó terveket. Hasznos gyakorlattá vált, hogy a piliscsabai belmissziói otthonban rendezett eseményen tartják az országos missziói munkák éves munkamegbeszélésüket is.

A Missziói Központ hírei

A missziói lelkész szolgálatai és egyéb események

Február

- *Esti beszélgetés* a budapesti Roma Galériában
- A MERA kuratóriumi ülése
- Pásztorköri imareggeli
- A Reménység Fesztivál előkészítő értekezlete
- Megbeszélés a sajógyömöri Lóczy Tiborral a missziói munkáról
- EBBE alkalom – A nem lelkészi lelki szolgálat egyházunkban
- *Kaphatunk-e hitet ajándékba?* – előadás budahegyvidéki házi bibliaórán
- Igehirdetés a baracscai börtönben
- Missziói bizottsági ülés az Ökumenikus Tanácsban
- Éves megbeszélés egyházkerületi missziói lelkészekkel
- *A presbiteri szolgálat* – előadás a Temesvári Református Egyházmegye presbiteri napján Lugoson
- Igehirdetés a temesvári református gyülekezetben
- Az Evangéliumi Aliansz Teológiai Műhelye Piliscsabán

Március

- *A reménység kútjai* – konferencia a holokausztról Budapesten és Pozsonyban
- A Reménység Fesztivál előkészítő értekezlete
- Rádiós interjú a válságról, a Híd magazin témája kapcsán
- Rádiós beszélgetés Balog Tibor grafikussal
- *Mit tanít a teológia az egyházon belüli nem lelkészi szolgálatról?* (dr. Reuss András) – EBBE-est
- A MEE Ifjúsági Bizottsági értekezlete
- Igehirdetés a diósi Paulus gyülekezetben
- *Elég neked az én kegyelmem* – evangelizáció Albertiben
- Missziói konzultáció Piliscsabán
- *A favágástól a halottak feltámasztásáig* – előadás és igehirdetés Péteriben
- Hozzászólás Garádi Péter *Kép és kerete* című könyvének bemutatóján, Budaörsön
- Igehirdetés a debreceni baptista gyülekezetben

- Előadás a györkönyi presbitériumban
- Igehirdetés ökumenikus böjti esten Györkönyben
- *Kérlek, haláloed ára rajtam ne vesszen kárba* – evangelizáció Alsóságon

Április

- Imareggeli
- A Reménység Fesztivál előkészítő értekezlete
- Pészah-vacsora a Zsidók Jézusért szervezésében
- *Hogyan végzem a nem lelkészi lelki szolgálatomat egyházamban, illetve gyülekezetemben?* – EBBE-est (Böjtös Attila)
- *A reménység kútjai* – konferencia a holokausztról Auschwitzban
- A missziói pályázat elbírálása
- Megbeszélés börtönlelkészekkel
- Evangelizáció a kárpátaljai Kisdobronyban és Nagydobronyban
- A dél-afrikai misszió lelkészkonferenciája Svájcban

Előzetes a 2012. év országos missziói eseményeiből

- június 25–29. ökumenikus missziói lelkészkonferencia Révfülpöön
- július 1–4. országos belmissziói konferencia Piliscsabán
- július 5–8. külmissziói konferencia Piliscsabán
- július 18–22. Szélerőzsa találkozók Fonyódligeten
- augusztus 5–11. vaktábor Piliscsabán
- augusztus 17–21. *Közös asztal* cigány–magyar tábor Nyírteleken
- augusztus 22–26. BalatonNET evangéliumi konferencia Balatonszemesen
- augusztus 25. missziói nap Tállyán
- október 13. országos evangelizáció a Deák téri templomban
- október 20. cigánymissziói nap Budapesten (Rózsák tere)

Sötét van Szerbiában.
Szállunk megrettenve,
szoruló szívvel
ez iszonyú éjszakában.
Nem jön a hajnal,
a reményt adó.
A szem és a kéz nem hazudik.
Mindenütt ellenség,
bűnös mind, aki más.
Üres az utca,
üres a kéz
és üres a szív is.
Dermesztő, félelmes halál.
Mindenki mindenki ellen.
Szép ez a „vidám” régió!
Ellenség és bűnös mind, aki más,
mert szlovén vagy,
horvát, makedón,
albán, muzulmán,
szerb ortodox,
nyakas magyar,
buta tót,
durva orosz,
és bűdös román!
Megrettenve,
szorult szívű,
fészkéből kivert fecskéként
szállunk a szerb éjszakában.
Nincsen hová,
nincsen miért, kihez.
Van-e még Isten, ki befogad?

Szerbia, 1993

Vers, fotó: Szeverényi János

A 2012.
ÉV IGÉJE

*Jézus Krisztus mondja: „Elég neked az én kegyelmem,
mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz.” (2Kor 12,9a)*